

Schicht-szappan

Mindenütt kapható! Bevásárlásnál különösen arra ügyeljünk, hogy minden darab szappan a „Schicht“ névvel és a fenti védjegyek egyikével legyen ellátva.

+ Soványság +
Szép, telt testű emberek a mi korszakunkból, 1900. évi párisi aranyéremmel kitüntetve 6-8 hét alatt már 30 fontnyi gyarapodást értek el. Orvosi rend. szertár. Szépség- és egészségügyi tanácsok. Nem szándékosan mosdunk le a kárpontokról. A kárpontokról 2 kor. 50 fillér. Postai utalvány vagy átutalással. Használati utasítás. Hygien. Institut 977 D. Franz Steiner & Co., Berlin, 18. Königsplatzstrasse 78. Pórtár Magyarországra részére: Török József, gyógyszer. Király-u. 12.

Miként lehet szép női termetet elérni.

A kebel szépsége a női bájok egyik legelőkelőbbje, melynek adományozásában a természet nem mutatja magát pazarló-nak. Ennélfogva a hölgyek szívesen fogják tudomásul venni, hogy leteik egy oly teljesen ártatlan szer, melylyel a természet szelíd módon kényesíthető, hogy ebben a tekintetben kevésbé fukar legyen. E szer, mely a finom párisi hölgyvilágban már ismeretes, a **Ratió-féle PILULES ORIENTALES** használatából áll, mely pilulák a leghíresebb párisi orvosok által jóknak vannak elismerve és tönyleg ama tulajdonsággal bírnak, hogy a női kebel fejleszti és újra helyrehozzák, a szöveteket erősítik, a vállak esztendőreidőseit elsimítják és a kebeli domainak egyáltalában diszkrét testességet kölcsönöznek. Hatása abban áll, hogy a táplálékot plasztikai anyagokká való alakulását elősegítik, mely utóbbit a mellétől megállapodnak. Az egy-egy pilulát a legkisebb mennyiségű vízben lehet bevenni. A körülbélül két hónapig tartó gyógyfolyamat kényelmi betartási, a megszokott életmód, legeset-tyebb változtatás nélkül. A kebeli domainak használati utasítását együtt K 6-45, utasítást K 6-75. (Székiúdság kiadvány mellett). Mindazon dobozok visszautasítandók, melyeken a gyáros bélyege nincs és melyeken nem áll a következő felirat: Török József, gyógyszer. Király-u. 12.

A nő szépség, egészség, tükeltségére és fentartására legkínálóbb és legbiztosabb a

MARGIT-CRÈME,

mely vegytiszt, sem higanyt, sem ólomot nem tartalmaz, teljesen ártalmatlan. Ezen világhírű arzenikus pár nap alatt eltávolítja szőrt, májfol-
tot, pattanást, bőrtörést (Mitesser) és minden más bőrhibát. Kisimítja a ráncokat, redőket, himlőhe-
lyeket és az arcon, hofidőre, simává és üdvé-
vessé teszi. Ár: nagy üvegek 2 kor., kis üvegek 1 kor.
Margit-hágyor 1 kor. 30 fill. **Margit-
szappan** 70 fill. **Margit-fogpén** (Zahn-
pasta) 1 kor., **Margit-arcszif** 1 korona.

Hamisítványok bírólag üldözöttek.

Postán utasítással vagy a pénz elő-
zetes beküldése után küldi a készítő:

Földes Kelemen gyógyszer. Arad.

Budapesti főraktár: **Török József** gyógyszer. Király-u. 12.
és Andrássy-út 29. — Kapható minden gyógyszerárban.

Legkedveltebb, legjobb hajfestőszert a

MELANOGENE

fekete és barna színben.

Ezen kitűnő és ártalmatlan készit-
ményvel haját, szakált, bajuszt pár
percz alatt feketére vagy barnára le-
het festeni. A szín állandó és a ter-
mézetes színtől meg nem különböz-
tethető. Ártalmatlan és alkalmazása
igen egyszerű. Nem piszkít. Ár 2 kor.
80 fillér. 9057

Budapesti főraktár: **Török József** gyógyszer. Király-u. 12.
és Andrássy-út 29. — Kapható minden gyógyszerárban.

Précisiós-óra „Glashütte“.

Legpontosabb járás!
Egészen lapos gavallér uri remontoir-anker-óra.

Légmentesen el-
zárt, por és víz
behatolása ellen
védtet és ezáltal
hőmérsékletvál-
tozati befolyás-
nak ellenálló pra-
ciziós-mű, 15 ru-
bis, a mutatóla-
pon látható an-
ker-járással.
5 évi írásbeli
kezesseg pon-
tos járásért.
Ára aczéltól
28 K, ezüst-
ból 35 kor.,
dupla arany-
ból 45 K.

(tokja szolid valódi aránnyal bevont, tehát nem ara-
nyozva), 25 évi kezesseg aranyozásért, masszív arany-
órától meg nem különbözethető, csak 40 korona.
Dupla double aránnyal készült legdivatosabb fazonban a 8 és
12 korona, súly szerint. Székiúdság eszközi az összeg
előzetes beküldése vagy utánvét mellett az

Uhrenhaus „Chronos“ Basel (Schweiz).
Levél Svájcba 25 fillér, levelezőlap 10 fillér.

KOLLARITS FEHERNEMŐ

ALAPITVA 1803 BAN
TELJESEN MEGHIZHATO
100
ÉVES SZÜZ.

MENYASSZONYI KELENGYÉK
BUDAPEST, VACZI-UTCA 32 SZ.

Nodusin Aranyér-balzsam.
Egyedül álló szer, mely operatív vagy égéses nélkül tökéletesen és
birtosan gyógyítja úgy a vak, valamint a nyitott
aranyeret. Kórháziilag kipróbálva. Teljesen ártalmatlan. Elismer-
veleek szerint százasok és százakat teljesen gyógyított. Törvényesen
védve. Kapható a készítőnél:
Nagy Kálmán, gyógyszerész, Níregyházán,
továbbá Török Józsefnél, Budapest, Király-utca 12 és a többi
gyógyszerárban is. Ára használati utasítással együtt 4 korona, jár-
mentes küldéssel postán 5 kor., az összeg előzetes beküldése, vagy után-
vét ellenében. 9885

32. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
NAGY MIKLÓS.

FŐMUNKATÁRS
MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, AUGUSZTUS 9.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG 4 évi előfizetésért 24 korona, 6 évi előfizetésért 42 korona, 12 évi előfizetésért 72 korona. A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkronikával együtt) 4 évi előfizetésért 12 korona, 6 évi előfizetésért 18 korona, 12 évi előfizetésért 24 korona. A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkronikával együtt) 4 évi előfizetésért 10 korona, 6 évi előfizetésért 15 korona, 12 évi előfizetésért 20 korona. Külföldi előfizetéseket a postai illetékekkel együtt kell megfizetni.

X. PIUS PÁPA.

SARTO JÓZSEF, Velence patriarchájára lépett
bíbornok-társai bizalmából mint XIII. Leo-
utóda Szent Péter trónjára s a X. Pius
nevet vette fel. Alacsony sorsból emelkedett
fel a legmagasabb polczra; bölcsője egyszerű,
szegény falusi emberek házában ringott, gyer-
mekkorában megismerte a nélkülözést, ifjú-
korában, mint egyszerű lelki pásztor, közvetle-
nül látta a szegény nép életét, résztvevő öröme-
ben és bánatában, a mi bizonyára nem-lesz hatás
nélkül a pápai trónon kifejtett munkássága
irányára. Megválasztásában a római katolikus
egyház demokratikus szervezete érvényesül, a
mely a történelem folyamán mindig legnagyobb
erősségei közé tartozott.

X. Pius pápa, nem mint elődje, a diploma-
ciából került az egyház élére, hanem lelki-
pásztori teendői mellől; nem tartozott a poli-
tikus főpapok közé, hanem mondhatni kizáró-
lag a rábizott hívek vallási és erkölcsi jóvoltá-
nak, az alá rendelt papság vezetésének szen-
telte életét. Ezért megválasztása nem jelent
bizonyos irányt a Vatikán politikájában s ma
csak merő találgatás, a mit jövendő tevékeny-
ségéről itt-ott hallani. A feladat, mely reá vár,
nem könnyű, de nem is dicsőség nélküli: ápolni
és fentartani a Vatikán és az egyház tekinté-
lyét, mely XIII. Leo alatt oly magas fokra
emelkedett, előmozdítani azoknak a nagy, az
egyház belső életét illető kérdéseknek meg-
oldását, melyeket a mai idők szelleme vetett
fel. Eddigi pályája az új pápának arra enged
következtetést, hogy tevékenysége súlypontját
a vallási s nem a politikai ügyekre fogja fektet-
ni; ha csakugyan úgy van, kétségtelen, hogy
széles és gazdag mező kínálkozik neki az áldásos
munkára. Az a szeretet, melylyel velencei hi-
vei körülvették s az az öröm, melyet megválasz-
tásán mutattak, szép bizonyossága annak, hogy
Sarto József patriarchára fel volt ruházva azokkal
az adományokkal, melyek a lelkek megnyerésére
szükségesek s ezeket a pápai tiara fénye sem
fogja benne elhomályosítani.

Sarto József az egykor Velence hatalma alá
tartozott trevisói püspökségben, Riese község-
ben született 1835 június 2-ikán. Mivel a velen-
cei királyság az időben az osztrák császárság-
hoz tartozott, az új pápa mint a Habsburgok
alattvalója született. Szülei egyszerű köznemű
falusi emberek voltak, testvérei ma is azok.

X. PIUS PÁPA.

KIRÁLYNŐ-CRÈME

ÉS POWDER.

LEGJOBB ARCZSÉPÍTŐ A VILÁGON.

Ára 1 korona 40 fillér.

Kapható TEMESVÁRY J. gyógyszerésznél Zombor
és TÖRÖK J. Budapest, Király-utca 12.

zettségét és tiszta jellemét, úgy, hogy már csaknem negyven éves volt, mikor püspöke figyelmes lett rá s a trevisói papnevelő-intézet lelki igazgatójává nevezte ki. Most azonban gyorsan emelkedett, kanonok lett, majd a püspök halála után a székesédes idején káptalani helytartó. 1884-ben végre mantuai püspök lett; kinevezését főleg Parocchi bibornok pártfogásának köszönhetette, a kinek utódja lett. Püspöki székében nagyon megnehezítette munkásságát az egyesített olasz királyság párthíveinek gyanakodása, a kik ellenségei voltak, mert annak idején nem rokonszenvezett a nemzeti mozgalmakkal. A hazafiságában kételkedőket azonban hamar elhallgattatta magatartása; bár állásánál fogva nem támogathatta azt a kormányrendszert, mely a pápákat megfosztotta a világi hatalomtól, nem egyszer kimutatta jó hazafivoltát. Mint kitűnő lelkipásztor, híveinek teljes bizalmát bírta s nagy népszerűsége tette szert.

1893-ban a Rómán kívüli olasz egyházi méltóságok egyik legelőkelőbbikére emelte XIII. Leo pápa: kinevezte velencei patriárhává s alig néhány napra rá bibornokká. Kinevezésekor az olasz kormány nehézséget támasztott. Mint a régi velencei köztársaság jogutódjának, magának követelte a püspöki kinevezés jogát. Végre azonban a kormány is hozzájárult Sarto kinevezéséhez.

*

A velencei patriárkha ösödök óta különleges, előkelő állást foglalt el az olaszországi püspökök közt. A patriárkha címét és előjogait mint az egykori gradói patriárhák jogutódja használja. Mikor a velenceiek hatalmukat Dalmáciára is kiterjesztették. IV. Adorján pápa 1155-ben a gradói patriárhának adományozta a primási hatóságot a zarái érsekség felett az ottani érsek felavatási jogával. V. Miklós pápa 1451-ben Gradóból Velenczébe tette át a patriárhá széké helyét, meghagyva addig élvezett előjogait. Azóta a Dalmáciára vonatkozó jogait elvesztette, de a «Dalmácia primása» címében, melyet a velencei patriárhák ma is viselnek, ennek emléke máig megmaradt. A velencei patriárkha előjogai közé tartozik, hogy az egész velencei területen maga előtt vitetheti a keresztet, a népet megáldhatja, trónust és mennyeztetet állíthatat magának. A pápai nuncziusok módjára részleges bűnbocsánatot hirdethet, még pedig ünnepnapokon száz naptól egy évig. Elsőbbsége van az ország minden püspöke és érseke fölött, a kik az ő jelenlétében semmiféle olyan jurisdiktiót nem gyakorolhatnak, mely a pápai nuncziusok jelenlétében nem áll jogukban.

Sarto patriárkha, mikor e nagy történelmi hagyományokkal bíró, széles hatáskörű állását elfoglalta, erőteljes egyházi tevékenységet kezdett. Eleinte az a híre volt, hogy intransigens állást foglalt el az olasz kormányval szemben, a mit élete előbbi folyamán számos tényével bizonyított. Mint velencei patriárkha azonban mind engesztelékenyebb magatartást tanúsított. A olasz állami és városi hatóságokkal igen jó viszonyban volt. Mikor röviddel patriárhává való kinevezése után Umberto király meglátogatta Velenczét, a patriárkha a nélkül, hogy eziránt előlégesen kérdést intézett volna a pápai kuriánál, megjelent tisztelegni a király előtt. Közvetve részt vett a velencei városi közügyekben is, mint a konzervatív községi párt támogatója. Nagy része volt abban, hogy e párt magához ragadta a városi ügyek vezetését s szövetséget kötött, takarékpénztárak alapítása által a vidéken is nagy hatalomra tett szert. A párt a múlt évi választásoknál is győzedelmeskedett

s hívei ez alkalomból nagy ovációzt rendeztek a patriárhának, palotája előtt. Az úgynevezett keresztény-demokrata s a reform-katolikus mozgalmaknak ellensége volt s támogatta papjait, a kik ezek ellen az irányzatok ellen küzdöttek.

A nagy politikába azonban sohasem elegyedett, működésében megmaradt egyházmegyéje határai között s itt is a hitélet fejlesztése volt a főgondja. Kitűnő szervező tehetségnek mondják, a ki szigorú fegyelmet tartott papjai között. Nagyon érdeklődött egyebek közt az egyházi zene fejlesztése iránt, melyre sokat is áldozott; a régi, ú. n. gregorianus-zene felélesztésére törekedett, szemben a mind szinpadiasábbá váló olasz templomi zenével.

A királyi udvarral barátságos viszonyt tartott fenn velencei működése idején. Szívélyes összeköttetésben állt Margit özvegy királynéval és III. Viktor Emánuel királyal is, a kinél a múlt hónapban is tisztelt velencei tartózkodása idején. Nagy föltűnést keltett legutóbbi nyilvános szereplése a velencei campanile alapkövetelésének ünnepélyén, a hol ő vezette az egyházi ünnepélyt az olasz és a francia közoktatási miniszterek jelenlétében, a kik mind a ketten szabadkőművesek hírében állnak, Sarto patriárkha ez alkalommal beszédet is mondott, melyben a vallásos és a hazafiúi érzésnek egymással való kapcsolatát dicsőítette szép szavakkal.

*

Minket magyarokat meglepéssel tölthet el a pápaválasztás eredménye, mert X. Piusban oly pápa lép a trónra, a ki velencei patriárhátsa idején sokszor adta jelét a magyarok iránti rokonszenvének és gyakran érintkezett is magyar emberekkel. Különösen szépen nyilvánult ez 1900 szeptemberében, mikor Dessewffy Sándor csanádi püspök nagy zárandoklatot vezetett Velenczébe. Sarto patriárkha, a mint a zárandoklat előkészületeinek hírére vette, külön körlevelet bocsátott ki Velencze papságához és népéhez, melyben felhívta őket, hogy a zárandoklat ünnepélyein vegyenek részt. Maga is részt vett az ünnepeknek nemcsak előkészítésében, hanem tartásaiban is. Együtt ment ki Dessewffy püspökkel feldisznított gondolójára a Murano-szigetre, a Szent Donát-templomba, a hol Szent Gellért ereklyéit őrizték s a templomban jelen volt a zenés misén, melynek végzetével a magyar zárandokok a Hymnust énekeltek. A mise után az ereklyéket nagy ünnepélyességgel átvittek a San Giorgio-sziget bazilikájába, melynek Szent Gellért egykor apátja volt. A díszes menetet végignézte a palotája ablakából Margit királyné is, ki akkor Velenczében időzött. Az ünnep estéjén a magyarok szerenádokat adtak Sarto patriárhának, a ki azután másnap a San Giorgio bazilikájában tartott misén is megjelent s Dessewffy püspök az ő jelenlétében szentelte fel a magyar zászlót. A búcsúistáztal-gésnél a csanádi püspök köszönő szavaira válaszulva szép szavakkal emlékezett meg a magyarok és a velenceiek régi barátságáról. Sarto patriárkha egyeb alkalmakkor is különös szíves-séggel fogadta azokat a magyarokat, a kik Velenczébe járva tisztelegtek nála.

Külsejére nézve erős testalkatú, a közepesen magasabb férfiú, megjelenése tiszteletet kelt, nyájas modora megnyeri a lelkeket. A mint mondják, olasz anyanyelvén kívül csak latinul tud jól, de e két nyelven egyaránt nagy hatást tud elérni, mint szónok. Tiszta jelleme és behatoló teológiai képzettsége egyaránt képesítik arra a magas és fényes polczra, melyet most mint a római katolikus egyház feje elfoglalt.

X. PIUS PÁPA A MAGYAR ZARÁNDOKOK KÖZÖTT.

Dessewffy Sándor csanádi püspök megbízásából Tury Gyula festőművészünk nagy képen örökíti meg azt a zárandoklatot, melyet a püspök 1900-ban Velenczébe, Szent Gellért ereklyéihez vezetett. A készülő kép egy részletét, melynek a pápaválasztás alkalmán különös érdekessége ad, mai számunkban közöljük, festőjének, Tury Gyulának következő magyarázó soraival együtt:

1900 szeptember 24-ikén folyt le a magyar zárandokok nagy ünnepélye Szent Gellért tiszteletére Velenczébe a szent ereklyéinél. Fényes festői látvány volt, a mikor díszes gondolasorban vonult a zárandoksereg Murano-szigetéről a San Giorgio-szigetre, hozván Szent Gellért ereklyéjét, hogy jelen legyen a meghatározó ünnepélyen. A gondolasort a San Donato plebánosa, Szent Gellért ereklyéjének őre vezette. A menet fénypontja volt a nagy, fényes aranyozott díszgondola, melyben Dessewffy Sándor csanádi püspök, jobbján *del Sarto* patriárkha-bibornok, mögötte *Farkas* Ágost csanádi plebános, *Wittenberger* Antal püspöki titkár, *Rainer* szegedi főkapitány, a ki Mária zászlóját vitte, a püspök balján pedig *Lonovics* csanádi főispán voltak. A részlet, melyet e nagy ünnepélyt megörökítő festményről közlünk, azt a jelenetet tünteti fel, a mikor a díszgondola Sarto bibornokkal és Dessewffy püspökkel San Giorgio kikötőjé elé ér s a lépcsőn fogadják *Pater Frattin*, a San Giorgio mostani rektora és dr. Kiss János praelátus, egyetemi tanár, az ünnepély rendezője s a magyar kíséret tagjai. Köztük már látszanak a képen Dessewffy Gyula pápai kamarás nyug. plebános, a püspök rokona, *Gsiller* osztrák-magyar főkonzul, mellette Dessewffy Emil nagykövati főkonzulbíró, közvetlen mellette *Iovag Vest Ede*, a temesvári kereskedelmi és iparkamara elnöke, mögötte dr. *Karácsonyi* János esperes-plebános, kiváló történetírónk, Szent Gellért életrajzírója, közvetlen szomszédságában *Sárgay* Tamás ferencz-rendű és *Csik* Czírjék minorita tartományfőnök.

*

Sarto biboros rendkívüli szerénységéről és pápi alázatosságáról, szívósságáról sokat lehetett hallani. A személyes tapasztalat azonban minden róla szóló hírt felülmúl.

Ép készülő nagy festményem érdekében ez év február 12-én Velenczébe indogtam. Velem volt feleségemen kívül *Pucha* Ágost pápai kamarás, a csanádi püspök mostani titkára. Ez alkalommal szíves kalauzunk volt *Pater Frattin*, a S. Giorgio rektora, a ki az ünnepély óta nagy szeretettel viseltetik a magyarok iránt. Miután gróf *Grimani* polgármesterrel és a főkonzullal dolgomat végeztem, *Pater Frattin* ajánlatára Sarto bibornoknál audienciára jelentkeztünk. A bibornok azonnal kereszttől bennünk.

Szűk, kis folyosón keresztül értünk a bibornok-patriárkha dolgozó-szobájába, a honnan már elébünk sietett. Középterműtű, inkább magas, erőteljes duzzadó alak, fején fekete birétum, mely alól kikandikált a biborselyem kis fejsapka (capucium). Arcza napbarnított, egészséges színű, üde, haja ezüstfehér, kék szemei élénk kifejezésűek; természetes nyálassággal fogadott, hogy szinte elfeledtettem, mily magasrangú személyiséggel állunk szemközt. Modora egyszerű, nyugodt, nyájas és szerény, mindenképen az ideális főpap hatását teszi.

Első sorban rögtön Dessewffy püspök egészsége felől tudakozódott és nagy örömmel hallotta, mikor mondtam, hogy a nagy ünnepélyről képet készítek. «Bár Eminenciád alakja a képen majdnem kész, — mondom — de az újbóli személyes látás után még tökéletesebb tehetem a hasonlatosságot.» A bibornok erre rendkívül szerény mosolylyal válaszolta: «Örülök, hogy ez által alkalman volt ismét magyarok közt lenni.» — Az audiencia végén egy kis olvasó megáldására kértem, hogy ehhez a ki-tüntetett fogadtatás emléke fűződhessék; a legnagyobb készséggel meg is áldotta. Egész a lépcsőházig kikísért s a legnagyobb nyálassággal bocsájtott el bennünket a szokásos olasz üdvözléssel: «a rivederci!»

Tury Gyula.

TASSO TÖLGYE.

A «Római rithmosok» című vers-ciklusból.

Itt ült a költő. E fa lombja
Tartotta fel a hő sugár,
A mikor csöndes nyugalomba,
A föld javául már lemondva,
Az elmúlásra várt.

Szerette ezt a fát, miképen
Az, a ki Toldiról regélt,
S ki alkonyának idejében
A tölgyekről dalolta épen
Legbájosb éneket.

Mint az, úgy ő is, összetörve,
Elaggya ült itt, beteges;
Mint az, ha ránezett a tölgyre,
Tán arra gondolt, elgyötörve:
Fejfájta tölgy legyen.

Mi gyászos képek hosszú rajja
Vonult el itt szeme előtt!
Keserves élte mennyi jajja,
S a gyötrelmeknek hány viharja,
Mely földre verte őt!

Hogy sérté az irigyek élze,
S a bárgyú kritikus-csapat,
A mely csak föltött veszen észre
S mást nem tesz, léha kedvtelésbe,
Mint szórászt hasogat!

Hogy marta szívét, vadul égve
Az a tilalmas szenvedély,
És aztán hogy fogadta végre
A tébolyháznak szörnyűsége
Az a nyolcz éves éj!

... Tavasz ébredtén, alkonytájba
Igy ültetett töprengve át,
Míg a növekvő félhomályba
Száz templom tornya s kupolája
Vonzotta szeméit.

Egyszerre Sant' Onofrióban
Kondul az Ave Maria;
S hangjában annyi biztató van,
Oly enyhén szól s oly nyugtatóan,
Mint égi ária.

S im a borús képek helyébe
Derűsek szállnak, viditők:
Ferrára kerte tün elébe
És egy leányka szűzi képe,
S az első hosszú csók ...

És jönnek más nők, lengve, ingva,
Képzelve bájos, gyermeki:
Armida meg a szép Clorinda,
S Erminia, kik rengve-ringva
Tánczolnak önéki.

Rózsákkal hintett fátylunk' fogva,
Suhannak bájjal föl s alá,
S köszöntik őt édes dalokba',
Hol a refrainnél mosolyogva
Mind röhögést bő reá.

S ő büszke illatára s dalra,
A mely feléje áradoz;
S két szellő, zúg a tölgyfa galyja,
De ő csak azt a kórust hallja,
Csak álmodoz, csak álmodoz ...

Radó Antal.

A NARCZISZ.

Aranyos napfény fűrésztötte a Quarnero vizét és az egész vidék olyan tűnemenyszerű üdeséggel csillogott, mintha már is a május hónap élne Abbazia fölött. De ha az ember felnézett a hegygerincekre, megláthatta a való igazat, mert az összes hegyecsucok hófehér egyenruhában álltak ott, mintha valami hatalmas hegy-csár fehér testőrei lennének ők. A fürdőhelyen minden növény szép zöld volt, fehérek az egész környezetben talán csak a kis sirályok voltak,

melyek mintha a telet akarták volna jelképezni, kis fehér hópelyhekként szállingóztak a levegőben. A látóhatár távlatra szép képet nyújtott, olyan volt igazán, mintha a nápolyi öböl egy kis fiók kiadása lenne csak, a melyből azonban a Vezuv hegyet kikaparták, hogy ne rontsa az összhang szelidségét.

Nagy tömegben gyűlt össze a fürdőközönség, ide a tenger mellé, hogy kijátssza a telet és a part mellett járkálva, hánazonon át örüljön a kora tavasznak. Mint a vándor fecskék a zord tél elől a hogy elmenekülnek, úgy húzódtak le ide az üdülők is ebbe az öbölfelekbe. Minden nap a zene előtt elhullámozott az egész tömeg, mintha az lenne a társadalmi élet törvénye itten, hogy minden tünnonn érkezett vendégnek ismeretlen arcát meg kell mutatni a zene előtti téren a nagy felvonulásnak.

Annyi szalmaözvegy asszony volt a sétányokon! Különös félelem fogott el annyi asszony között. Azt hittem, hogy valamennyi ellenségem, hogy mindenki akar tőlem valamit. Valamit, a mit én annyira gyűlölök, az udvarlást. Kiszakítottam magamat a sétálók tömegéből s leültem a tengerpart körkörös mellé. Egy-két delfin jázatosít a nyílt tengeren s azok úgy buktak alá a tengervízben, olyan mozdulattal, mintha fekete malomkövek lettek volna csak, melyeket valaki alulról forgat s aztán mikor lebillen róluk a tengervíz-takaró, akkor felszínre tűnnek.

Renan könyvét olvastam s aztán a tenger mely vizét nézve, a nagy szellem hatása alatt sok érzés feltámadt bennem. Úgy éreztem magamat, mintha lelkem kihámlott volna köznap burkából és most fogékonyra vált új hatások befogadására.

Egy nő ült közelemben, egy 40 évesnek látszó asszony. Gondolatokba merülve nézte a tengert, de úgy vettem észre, hogy koronként rám figyelt és aztán mikor letettem a könyvet, újra a tengert nézve, megszólított:

— Úgy-e, nem először van itt a tenger mellett?

— Nem, asszonyom, számtalanszor jártam erre!

— Azért képes olvasni a tengerpart mellett. Lássa én első ízben jöttem a Quarneróra, de nem is tudnám levenni a szememet az öbölről.

Közbeszóltam.
— Az fáj itt, hogy nyílt tengert nem látni a szigetek miatt.
Az idegen nő azonban ezt jobbnak találta így és nyíltan meg is mondta:

— Sokkal jobb ez így, legalább rám nézve jobb. Mert az a messze, a végtelenbe nyúló tengeri kép csak fokozza melábumat. Abba úgy elmerül az ember, hogy aztán alig képes belőle kibontakozni és gondolataival visszatérni a való életre.

Gondolkozóba ejtett, a mit ez az asszony mondott. Nem tagadhattam, igazság volt beszédében. És ez olyan jó! esett nekem, hogy valami ilyen tiszta igazságot hallhatok. Beszélgetni kezdtem az ismeretlenem. Hamar megbarátkoztunk s nemsokára úgy csevegtünk, mintha régi, nagyon régi ismerősök lettünk volna. Sőt egész bizalmas barátokká váltunk, úgy annyira, hogy ő elmondta egész életét, szomorúságát és azt a kéréletetelen sors-csapást, hogy miképp halt el egyetlen kis fia.

Tényleg megható volt annak a szegény hat éves gyermeknek tragédiája, kit a torokgyilk kegyetlenül megfojtott és aztán haldokolva azt mondta anyjának: «Szeretném megmondani, mennyire szeretlek anyuskám, de valaki nem engedi.» Majd magához intette anyját és a fülebe súgta: «Csúf a világ.» Többet aztán nem szólt, megfulladt! Szegény kis gyermek, hat éves korban örök igazságot mondani s épen akkor, mikor a halál learatja alig fakadó kis életét!

Tudtam, hogy társnőm most van először a tenger mellett s azért megkérdeztem, hogy szeret-e ezt a nyugtalan vizóriást?

— Nem szeretem, — válaszolt őszintén. — Engem idegessé tesz, még így is, ebben a Quarnero-kiadásban, még így is lehangel. Én hegyvidékről származom, a kis völgyek az ő parányi láthatárunkkal, összecsoruló környezetükkel, ezek az én otthonom. Sem a rónát, sem ezt a vizsivatagot nem szeretem, túl nagy ez nekem, és hozzá túlrideg.

— Miért jött akkor mégis ide?

— Tudja, csak úgy eljöttem, hisz az ember egyszer mindent megpróbál, én is megpróbáltam, milyen barátom nekem a tenger.

— Talán jobb lett volna az éjszakai tengerét felkeresni, — jegyeztem meg, — talán az az ő homokpartjaival jobban tetszett volna.

— Oh! hová gondol? Különben sem ment volna én sehová, de egyszer Abbaziát látni akartam, úgy vágytam erre felé. Felálltunk és sétálni kezdtünk Lovrana felé. Már közel jártunk Ikához, mikor társam egy kéréssel fordult hozzám.

— Mondja őszintén; szabad magától valamit kérni?

— Parancsoljon velem!

— Ne ijedjen meg, csak egy kis szíveséget kérek öntől, mert úgy vettem ki szavaiból, hogy sokszor járt erre és ismeri a fürdőhelyet.

— Minden villáját asszonyom, jóformán minden fáját, tudja, úgy vagyok ezekkel a házakkal itt, mint a fiatal nemzedékekkel. Előttek jöttek a világra, mellettem nőttek fel s most mind barátaim.

— Helyes! Azért tehát most kérem Önt, vezessen el engem a Narcozisz-villába!

Erre visszafordultunk sétánkól és én útközben társnőmmel a Narcozisz-villáról beszéltem.

— Tudja, hogy az igen kedves villa? Közel van a Qui Si Saná-hoz. Ez is egy ép olyan kedves parkban van, mint az a nagy Pensio. Jól el lehet abban is tölteni az időt, csak olyan szobát kell választani, melynek ablakai a tengerre néznek, hogy az ember mindig láthassa az öblöt.

Társnőm figyelmesen hallgatta magyarázatomat és egészen elmerült abban a pár szóban, melyet a Narcozisz-villáról mondtam neki. Utolsó szavaimra helyeslőleg intett:

— Igen, tudom, a tengerre néző szoba a legjobb a második emeleten.

E közben elértünk a Qui Si Saná-hoz, megkerültük a hatalmas épületet s elkanyarodtunk a hegyoldal felé. Pár perc múlva megálltam egy kerítés mellett, kinyitottam a kis kerti ajtót és társnőmet bevezettem a parkba.

— Itt vagyunk, asszonyom, ez a Narcozisz-villa. Az én asszonyom hosszasan elnézte az épületet, fürkészve vizsgálta a második emelet ablakait, aztán egyszerre felzokogott és keservesen sirni kezdett.

Ijedten siettem mellé.
— Valami baja van, asszonyom?
— Nem, nem, semmi sem.

Aztán lehajolt a virággyalk fölé, letépett egy narcozisz virágot, a keblébe rejtette azt és lassan kifelé indult. De a kertajtónál elhagyta ereje, rádőlt a kapufélfára és úgy zokogott keservesen. Vigasztalni próbáltam:

— De asszonyom, hisz ez a szegény Narcozisz-villa még elképzelni sem tudja, hogy miért sir ön?

— Oh! hagyjon, hagyjon csak.
Erre lassan lefelé mentünk az úton, de bensőm annyira nyugtalan volt, mintha egy rejtélyt kellett volna megoldanom, a melynek titkát még nem bírom, addig nem bocsáthatom el magamtól ezt az asszonyt. A Narcozisz-villa ezalatt jó messze elmaradt mögöttünk s társnőm is lecsillapodott s én megkérdeztem:

— Úgy-e rá, most volt először ezen a helyen? Fejével igenlőleg intett.
— De hát akkor miért ...
— Ne törődjön vele!

Ezalatt a Strandra értünk újra és az én barátom elbúcsúzott tőlem. Kezet fogott s rám nézett. De mikor szemünk összetalálkozott, megértette benső nyugtalanságomat és kérdő nézésemet, mert mégis ennyit mondott:

— Feledje el a történeteket, semmi az egész, de lássa, egykor nagyon, nagyon sok levelet küldtem oda!...

Ifj. Hegedűs Sándor.

IZENET HAZA.

London, 1903 augusztus.

Még odahaza, Budapestem mondta egyszer Zipernovszky Károly, a műgytemem tudós tanára, mikor épen az ő szép szalonjában, élővirág-lugas alatt, gyöngyöző szökőkút közelében a virágokról beszélgettünk (a melyeket sok fontos dolgai közt is a tudós maga ápolt): «Figyelje meg majd Angliában a virágnak mindenütt jelenvaló voltát, s azt a hozzáértést, szeretetet,

a melylyel szegény és gazdag, nagy és kicsi van ott a virág iránt. S mikor visszaemlékszem, milyen újság volt az számomra, mikor azt hallottam, hogy Anglia a virágok földje, azt hiszem, akadt otthon olyan rajtam kívül is, a ki ezt igazán nem képzelte; részben talán a ködösnek, komornak hirdett éghajlatnál fogva, részint meg mert a világ első bankár- és kereskedő-népét nem képzelik olyannak, a mely valami sokat törődik a virággal, kivéve azt a liliomot, mely az ezüst «half-a-crown» (fél koronás) pénzdarábon látszik, — meg a birodalmi rózsát, loherét és bogáncsot a kétszillinges pénzen. Sem az éghajlatot, sem a nemzeti jellemet illető előítéletekre nem akarok most ügyet vetni, mindössze csak egy üzenetet szeretnék hazaküldeni innen, ebből az ezerszínben hullámzó virágtengerből, illatozóanból, a mivé a nyár változtatja Angliát, — egy üzenetet haza, a hol lám, jobb a talaj, melegebb az ég, több is a szabad termőföld, — oda, a hol az embereket soha senki nem vádolta azzal, hogy na-

mondót, Kew-gardens-t irnám le, egyszerűen azt mondanák, hogy *mesélek*, hanem azért is, mert ha valakivel a szabályt akarjuk megértetni, ne hozunk példának mindjárt *kivételt*. Már pedig én azt szeretném megértetni e haza irt üzenetben, mennyire *szabály* az Angliában, hogy a ház tele legyen virággal.

És végre azért akarom itt minden olyan virág-dísz, kertész-siker leírását elhagyni, a mi csak nagy vagyomból telhetik, mert arra méltán lehet mindenkinek mentsége: «Szép, de ha egyszer nem tehetem.» De én azt szeretném, ha mennél többen látnák, hogy annak csakugyan kevés a mentsége, ha azt a keveset sem tesszük meg, a mi pénzéből is, időből is, ügyességéből is bőven kijutna mindenkinek. Azt a keveset arra nézve, hogy életünkben s azok életében, a kik körülöttünk élnek, hosszabb legyen a nyár és rövid a tél, több a derű és kevesebb a komorság, hogy télen is beszéljen egy-két bokr virág hozzánk az elmúlt tavaszról meg a jövődőről, s hogy minden reggel a magunk ápolta, öntözött virág

ban, ha a természettel való rendszeres, komoly foglalkozásra szoktatjuk.

Nagyon jól tudom én, hogy egyszerre alaposan felforgatni mindent nem lehet. Nálunk például Budapesten a kertészkedés ki van zárva. Nagy igaz volt Tóth Bélának, mikor tavaly az én «virágzikem» alkalmából azt felelte hozzám intézett nyílt levelében, hogy nálunk Budapesten ugyan ne szeresse a virágot senki, mert még megöntözni sem volna szabad egy-egy cserepet az ablakban. Berlinben láttam, hogy mikor esténként a szép népes utcák ablakában a hölgyek a virágokat öntözték, a járókelők szép békésen kitértek annak egyszerű tudatában, hogy a virágnak víz kell. És semmi baj sem lett az egész öntözésből, csak épen a város lett százszor derültebb tőle. Tudom jól, a nagy különbség abban rejlik, hogy míg nálunk jóformán egész Budapest bérházakból áll, addig Londonban ez a kivétel; s legnagyobb része csupa apró családi ház; leggyakrabban csak két földszinti és két emeleti ablakkal az utcára, de

Oreglia bibornok.

Svampa bibornok.

Vanutelli bibornok.

BIBORNOKOK ELTÁVOZÁSA A VATIKÁNÓBÓL.

emberekbe nincs beleoltva a drága virág szeretete. Eszükbe se jut orchidea, pálmák, kamélia után kapkodni. Nálunk otthon talán egyszerűen parasztkertnek neveznék azt, a mi ezeket a szép kis villákat környezi. Pedig, próbáljunk meg csak jól ápolni, jó fajt virágot termesztetni; nincs a közt kivetni való egy se. Egész lángoló gúlákban áll itt a vörös mályva; mint egy kék tenger, úgy hullámszik a kék gyűszűvirág; az igaz, hogy itt egy szép, nagy faja is van: a Canterbury Bells. De hát ez is csak nemesítés, ápolás révén lett ilyen szép. Sehol annyi olcsó fajta virág, mint itt. Szarkaláb, kakastaréj, vörös százszorszép, tátogató, sarkantyúvirág, teljes mák, aranypipacs, fucsia, törpe őszi rózsák, repkény levelű muskátli; tavasszal primula, ősszel krokusz. És nagy bölcsesség rejlik abban, hogy ilyen egyszerű virágokkal rakják tele a kerteket. Egyik ember sem csügged el annak láttán, hogy a másinak csak azért lehet kertje, mert sok a pénze hozzá. És azután ezt az egyszerű, mindenütt látható virágtömeget apróra, egyenként, névszerint ismeri az ökölnyi gyerek is. S mivel nem olyan kényes, drága jószág egy sem, mint néhol pl. a mama egy-egy feltett ficsa, pálmája, szabad a gyerekeknek hozzá nyulnia, megöntöznie, megszédni a virág magvát. Úgyiszlóvan vele nő a gyerekekkel a virág ismerete, szeretete.

Ezer apró módját tudják a tetszetős felhasználásnak. A nagy utcái ablak külső párkányán fakéreggel vagy fayence-téglákkal fedett oldalú vályú áll, ez megrakva virágcserepekkel, hogy örökös friss koszorú szegélyezi az ablak alját; a falra pedig igazán remek szépségű kúszó-

növények tapadnak. Repkény, loncz, karácsonyi jázmin, a melynek galyai épen karácsony táján vannak tele csillaghoz hasonló virággal; aztán van passiflora, clematis, vadszőlő, fehér, sárga és bíborpiros futórózsák. A kis kertajtók fölé czinezett sodronyból szép nagy kapuivat képeznek; erre is felfut valami kúszó-növény s min-

dig mintha egy virágos diadalkapu alatt lépne be a vendég.

A terasszon, a főajtó fölött, az ablakmélyedésekben vagy sodronyból, vagy galyakból font függőkosarak csüngenek megöltve mohával és apró páfrány cserepekkel. Húsz fillérről nem több egy cserep s egész éven át zölden, üdén reng a kosarakban. Az asparagus-félék, adiantumák ép oly olcsón és teteszetesen töltik meg az ilyen kosarakat; aztán az a sajátos szép növény, a melyet úgy hívnak, hogy: mother of thousands (ezek anyja), melyből 20—30 fillér árát vesznek s néhány hét múlva alig tudják, hova oszszák el a rengeteg új sarjat dugványok-képen.

Séta közben úton-ütfélen találunk egy-két szép nagy követ, elviszik haza; hozzá teszik a növekvő halomhoz; ebből lesz a kertészek egy-egy sarkában a «rock-work», sziklacsoport; üregeibe egy-egy marék földet szórnak, meg egy kis fűmagot, mohát, ezt öntözik s egy-két hónap múlva festői sarkot nyert a kert. A hol az ilyen igazi kősziklacsoport nehéz volna, pl. terasszon, erkélyen, verandán, szobai kis üveg-házban, ott így alkotnak csinos kis sziklarakásokat: Vesznek egy láda égetett salakot vagy kokszt szép szabálytalan darabokban; tudjuk, hogy ez súlyra nézve mily könnyű; mindegyik darabot bele mártják igen hig csementébe vagy malterba; a mint ez megszárad, olyan lesz a koks, mint a szikla ebből aztán a vakantúrás nagyságtól a kunyhó nagyságú halmokig mindent lehet rakni.

Sőt egy-egy csupasz, kopár tűzfalat is így szoktak eltakarni; végig rakják ilyen sziklával,

Rampolla bibornok, XIII. Leo pápa volt államtitkára.

Bibornok a czellájában.

A konklave helyiségének befalazása.

KÉPEK A KONKLAVÉBÓL.

A PÁPA-VÁLASZTÁS. — Szavazás a konklavében, a szikusi képnél.

gyon is az egyszeregy meg a tartozik-követel emberei volnának — és a hol még sincs elég virág. S az üzenettel együtt egy kérdést is, azt, hogy: «De hát nem lehetne egy kicsit több?» — meg aztán egy-két szót arra nézve, mi az oka, hogy itt annyi van?

De mennyi van! A mint ezt írom s kitekinetek a Sherwood Park Road derült hársorán. (vörös, kemény téglából épült egyemeletes villa valamennyi,) s noha aszfalt, gázlámpásor s robogó automobil egészen városiasá tették, mégis minden ház kis előkertjében egész áradata ringatózik a jázmin- és rózsabokroknak, fényes szöke fűrtelt vidáman rázza meg az aranyeső cserje; a sövénynyé nevelt fucsia ezer kék meg bíbor színű harangot reszget; — egész kévében ring a pelyhes fehér meg a bársónyos karmazsin szegfű az ezüstzöld levelek közt.

Ilyen az angol utca. Én készakarva beszéllek olyan utcáról, mint a milyen száz meg száz van a londoni külvárosokban meg a fővárosokhoz közel eső helységeken. Igen, készakarva. Nemcsak azért, mivel ha a londoni nagy parkokat, vagy Rich-

űde képe fogadjon kilépéskor s annak harmat-tól nedves szemé értesse meg velünk néma beszédét: «Vidámságotat a te gondjaidnak köszönöm; s ha gondjaid lesznek, vidámságot adok érte vissza.»

Tavaly egy magyar női lapban, a «Háztartás»-ban szóltam már az angol családok odaadó, poetikus virágkultuszáról s ma is emlékszem, hogy sok magyar asszony mind bevalotta őszintén, hogy bizony a virágok viszonylagos nagy elhanyagoltsága nálunk nekik is régen fáj. Most, hogy itt, e lap hasábjain szölok a dologról, más célom is van, nemcsak annak emlegetése, hogy házuk táját, az ebéd-lőasztalt, a nappalit, az ablakokat mennyivel szebbé tenné a virág. Nem csupán a szépről van szó, hanem arról is, hogy ha nálunk ott-hon mindenütt, úgy a családban, mint a legelső iskolától kezdve fel a legfelsőbbekig, komoly kérdéssé tennék a virágkultuszt, okosan, nem túlhajtva, de odaadással: ez ezer meg ezer emberre nézve vagyonosodást, új keresetforrásokat jelentene, számtalanaközülőkgyógyulást, jobb egészséget; a fejlődésben levő nemzedékre pedig nagyjerejű jellemképző eszköz rejlik ab-

ebben a házban aztán *úr* a gazda és öntözi a virágait, akár az ablakpárkányon, akár a ház mögötti parányi kis kertben vannak. Orvosok, emberbarátok nagy örömmel üdvözlők Budapesten a terjedő új «családi ház» rendszert, a milyen szerint a Krisztina-körút s Buda egész új része épül, vagy a tisztviselő-telep.

S mivel hogy benn a belső fővárosban, ott-hon, nagy az akadály a virágkultusz hirtelen való felkarolásának, inkább arról kellene gondolkoznunk, hogy miért nincs ott rendszeresebb virágápolás, a hol arra minden lehetőség meg-volna; falun, vagy Budapest szép, új, most épülő külvárosaiiban, a honnan dehogy kíván-köznék be az angol ember lakni a belváros szűk utcáiba.

Azokról a nagy titkokról, a melyek az angol házat sokkal inkább *othorná* teszik a családra nézve, mint a melyenek az egyéb nemzetek házai, az angol *cottage-építkezés* nagy titkáról majd más alkalommal szölok; ma csak arról, hogyan segít hozzá az igazán mindenütt jelen-való virág, hogy a legegyszerűbb négy szobás kis cottage is vonzó legyen és szép. Mindenek-előtt az teszi itt a virágot általánossá, hogy az

SVÁJCI TESTŐRÖK A Vatikánból nézik az utcozának
örökös olasz csapatokat.

mely nagyon könnyű lévén, nem omlik le s üregeiben mohá, fű nő, tövéből repkényindák kúsznak rá.

A mint az angol férfi, akár kormányhivatalnok, akár pénzügyi ember, kereskedő, ügyvéd, bármelyik, délután négy órakor otthagyja a belvárost, London, vasútra ül s 20—30 perc alatt otthon van, rögtön hozzálát a kertjéhez. Ót óra után megélnék a kertek végig az egész utcánkban, az admirális egyik hivatalnok, a mellette levő házban egy bankár, túl rajta egy hírlapíró, a mellett egy tanár, mind az, öntöz, karót hegyez, kötözi hancsacsal a bokrokat. S a kik talán ott benn, a belvárosban alig ismerik meg egymást, itt a közös öröm, közös munka hatalma alatt kedélyesen kiabálnak át: «Hogy fejlődnek a szegfűk, tanár úr?» «Köszönöm, kapitány úr, nagyon jól». Melegség, élet rejlik a szabad természet legkisebb érintésében is; s látom, mikor odaát, szemben a «barrister» vesződik az elromlott gummicsovel; a szomszédja, a kivel sohse látogatják egymást, egy nagy szabadalmi iroda igazgatója, lemaszik a létrájáról, a hol a repkényt nyeste s megragadva a maga öntöző gummicsovet, mely mint valami óriás kigyó hever a fűvön, át kiált: «Sohse vessződjék azzal a haszontalan jószággal, ügyvéd úr. A magamról tudom, hogy ha meggabalyodik, senki se bír vele. De az enyém most épen jó kedvem van, hadd öntözzöm meg a chrysanthemumait».

Itt, a hol a virágot így szeretik s a hol annyi kell, természetes, hogy a hivatásos kertészek is számosabbak, vagyonosabbak és — több tekintélynek örvendenek, mint másutt. Esembe jut, hányszor hallja az ember otthon, hogy egy-egy fiú jövőre nagy gondot okoz a szülőknek. Nincs szegény gyermeknek hajlama a tudományos pályákra. Én Istenem, de hát muszáj azért neki szegényt hoznia a családra? Gyümölcsfa-tenyésztő, virágtermelő, díszítő-kertész, zöldsegtermelő hány lehetne ezen a pályán boldog, vagyonos, egészséges és bizony tiszteltetelméltó ember.

Van-e olyan pálya, a mi az embert lealacsonyítja, ha a vele járó kötelességeket jól végezzük el? Nem, csak, fájdalom, ember van sok olyan, a ki a pályákat alacsonyítja le.

Épen, mivel eddig nálunk nem sok jó család adta fiait praktikus pályákra, azért van talán ilyen pályákon sok műveletlen ember. Jó elemek odakerülésével kellene tehát a pályák színvonalát emelni.

Tanítsa már az iskola a gyereket arra, hogy minden foglalkozás, a mely a természettel függ össze, szép, hasznos, derék; legyen a természetrajz olyan, hogy a gyerek ne megunja, de megszeresse mindazt, a mi a természet körébe tartozik. Bizony, még a szórakozása sem lesz olyan kizárólag kávéházhoz, aszfaltkő köté, ha úgy fogja szeretni a természetet, mint az angol. A virág nagy szeretetét mutatja az is, hogy itt gyűlések alkalmával is tele van a tanácskozással virággal; a komoly múzeumok, akadémiák, főiskolák méltóságos homlokzatát tarka kúszó növények koszorúja díszíti; a

templomban a szószerk köröskörül csupa virág; mennél jobban meg akarják a szónokot tisztelni, annál több. Mikor tavaly a northamptoni templomban Magyarország vallási életéről kellett szónokolnom, virággal elborított templom fogadott, csupa piros-fehér-zöld virágtömeg.

Falun nálunk, azt mondják, azért szorítkozik nem egy falusi kuria «kertje» néhány napraforgóra, meg paszuly-allé-ra, mert a földmivelő nép sajnálja a virágtól a talajt. Nem hiszem én azt. Kéltőbb lelkű, mélyebb kedélyű népet keveset ismerek a magyarnál s ez ne látná-e, mennyi boldogító erő rejlik a szépségben s mennyi szép rejlik a virágban. Nézzünk csak egyszer-kétszer szeretettel, elgondolkozva

Ego	Cardinalis
0	0
Eligo in summum Pontificem E. D. meum D. Cardinalem.	
0	0
Nomen	
Signa	

SVÁVÁZÓLAP A KONKLAVÉBAN.

szép, harmatos szemébe a virágnak s érezni fogjuk, hogy nem jó volna ellenni nélküle s kívált nálunk otthon, sokat jelentene, ha szerepet adnánk a virágművészetnek életünkben. Hisz íme a virág látása örömet, társasága lelki tisztaságot ébreszt, a vele foglalkozás egészséget és termelése vagyonosodást jelent.

Gineverné Györy Ilona.

A KONYHAMŰVÉSZET MŰLTJÁBÓL.

Mint minden, úgy az ételek elkészítése, azok felszolgálásának módja is sok változáson, módosuláson ment át a századok folyamán. Sok új támadt, sok régi többé-kevésbé feledésbe ment. Némelyek egykor sokáig híres eledeleknek ma már csak nevét ismerjük, a mint itt-ott feljegyzésekben megmaradtak.

Vannak azonban olyan ételek is, melyeket már kétezer évvel ezelől ismertek s melyek még ma is népszerűek. Ki vetné meg pl. legálább Francia- és Angolországban az ürpescenyét, melyet már Homeros hősei is szerettek? S a huszadik század legkényeztetettebb inyenzei még mindig szívesen látják az asztalon az «à la Pompadour» módra készült kapant. De sok régi asztali szokás is megmaradt. A felszolgálás, étel-díszítés módja régi eredetű. A ki csak egyszer lapozott a híres «Manuel des Amphitryons» című régi francia asztali illem-

tanban, rögtön belátja ezt. Ez a vezérforrás egy Grimod de la Reynière nevű különöz ember-től származik, a ki a XVIII. század egyik legszakavatottabb inyenze volt. Halljuk csak, hogy nyilatkozik La Reynière a kávé-felszolgálás akkori módjáról: «A kávé, — mondja — melyet ezelőtt az udvarmester szolgák által tartott tálcákról az asztal körül járva a vendégeknek szétosztott, ma egy elegáns, csappal ellátott s csészéktől körüvezett tartóban kerül a szoba közepén levő kis asztalra, honnan mindenki maga önti ki magának a kávéját.» S ez ilyenformán megy ma is.

Nem egy étel pedig nagyon is régi múltra tekinthet vissza. Ilyen pl. a farsangi fánk, mely német «Krapfen» nevével elárulja ősnemet származását; Chrapfe ugyanis régi germán szó, mely horgot jelent s úgy került az ismert süteménnyel összefüggésbe, hogy régebben, mikor még a takaréktűzhely és sütő-edények nem voltak oly tökéletesek, mint manapság, minden egyes fánkot egy kis horggal kellett a zsírban megforgatni.

Természetesen, miként maga az egész művelődés, az evés művésze is alá volt vetve az időről-időre bekövetkező hanyatlásnak. Tacitus-ból tudjuk, hogy a régi germánok étrendje bár nagyon egészséges, de meglehetősen szegényes volt. Gyümölcs, vadpecsenye, savanyú tej, — mi volt mindez Vitellius római császár milliókba került ebédjeihez képest, melyeken fáznak és pávák agyvelejéből, csalogány-nyelvekből s ritka halak májából és lépéből összerakott ételeket táltak fel? Mikor aztán a népvándorlás után a barbár germánok legyőzte a rómaiakat, a művészietlen germán étrend is legyőzte a római konyhaszart remekléseit. Az egész középkoron át nem is lehetett finom étkezni. Boleyn Anna, VIII. Henrik angol király híres szép felesége, a kiről annyi költő dala zengett, minden reggel egy font szalonnát s egy korsó sört fogyasztott el; Erzsébet angol királynő, Shakespeare kortársa idejében pedig az udvarhölgyek rendes ételapján csak ürü-hús, kenyér és sör állott.

A renaissance, a régi görög-római művelődés újjászületése, a konyhaművészetre is följúhódást hozott. S a nagy mozgalomnak ez a része is tovább fejlődött Franciaországban, a hol igazi virág-korát érte meg. A tizenharmadik századot ellentétben a tizenhetedikkel, mely a «nagy elmék százada» nem viseli, — a finom

PÁPAI NEMES TESTŐRÖK.

gyomrok századának is lehetne nevezni. S a francia udvaroncok és hadvezérek, a kik akkor egész Európát bejárták, el vitték mindenüvé a konyhaművészet kedvelését is. Soubise herceg, a híres hadvezér, nagy lakomáiról még híresebb lett, mint győzelmeiről. S általában e kor s a megelőző század legnagyobbjai: Richelieu, Mazarin, Condé, Colbert, a nagy költők, bölcsészek mind élénken részt vettek a konyhaművészetnek ápolásában. A Colbert-féle mártás majdnem olyan híres lett, mint a Colbert-féle merkantilizmus s e mellett még sokkal kevesebb gáncsolója akadt, mint emennek.

Hazánkban is nagy változásokon ment keresztül a konyhaművészet. Szinte biztosra lehet pl. venni, hogy a honfoglalók — mint a legtöbb keleti nép. — egyáltalában nem ették a disznóhúst, holott a lóhús kedvelt eledelek volt. Még a mohácsi vész idejéből is van rá adat, hogy a magyarok a disznóhúst nem sokra becsülték. És hogy annak használatát, feldolgozását már csak a mai hazában tanulhatták meg, bizonyítják a szláv eredetű szalonna, hurka, kolbász szavak.

A tizenhetedik században rendkívül kifejlődött nálunk a konyhaművészet. Egyik-másik főúrnak országos híré szakácsai voltak s pl. Antal mester képes volt az ökröt egészben úgy meg-sütni, hogy annak belsejében egy ürü, abban ismét malacz, a malaczban pedig kappan vagy fogoly sült meg kifogástalanul. Rendes dolog volt ez időben, hogy egyik-másik főúr asztalára hétköznapi is ebédre 18—20-féle, vacsorára pedig 10—12-féle étel került fel, ezek közt: «éles-lé», «fekete-lé», «lengyel-lé» «kaszás-lé» s más effélék, a melyeket ma már csak névről ismerünk, bár valószínű, hogy a Hajduságban ma is népszerű «zsufás» és «ispékes» nevű ételek ugyanazonosak egyik vagy másik «lé»-vel.

ISMERETLEN ÉRZÉKEK.

Mindenki tudja, hogy az embernek öt érzéke van, melyekkel a külvilág különböző benyomásait felfogni képes. De mindig föltehető, a mit már régen föl is tettek, az a kérdés, vajjon nem képzelhető-e az öt megelvonól több érzék is, a melyekkel környezetünk olyan jelenségeit is észrevehetnénk, melyekre nézve most vakok vagyunk? Hiszen kísérletileg bebizonyult, hogy némely állatok olyan dolgokat is észrevesznek, a melyek az emberi érzékekre nézve el vannak rejtve.

Ezt a tényt már gyanította s félig-meddig igazolta is egy híres angol természettudós, Sir John Lubbock is; most pedig kétségtelenül bebizonyították egy lausannei tudósnak, Dufournak a kísérletei, melyekről nemrég előadást tartott a svájci természettudományi társulatban.

Ismeretes, hogy a nap fehér fénye, a milyennek látjuk, nem egyszerű, hanem különböző színekből van összetéve. Ennek kísérleti igazolását mindenki látta: ha a nap fényét egy üveg-prizma bocsátjuk keresztül, akkor feloszlik elemeire s előáll a prizma mögötti falon a szivárványszínű színek (spectrum), a melyben mi a vörös, narancs, sárga, zöld, kék, indigo és violaszíneket látjuk meg, a mely színek mindegyikének más a rezgési száma. De vannak a színekben túl is helyek, a melyeken mi fény-sugarat nem látunk, csak hősugarakat, vagy más khémiai tulajdonságokat állapíthatunk meg. Így a vörösön inneni sugaraknak mi nem látjuk fényét, csak hőt tapasztalunk a helyükön, a violán túli sugaraknak sem fény, sem hő-hatását nem tapasztaljuk, hanem csak vegybontó képességét, olyasformát, mint a milyen a fényképezésben játszik főszerepet.

A fehér fényben mi nem érezzük csak a fehér fényt és a hősugarakat; szemünk nem bontja fel a fényt színes sugarakra. A violán túli, vegyi hatású sugarakat mi nem vesszük észre, mert nincs olyan szervünk, mely ezekről tudósíthatna bennünket. Vannak azonban állatok, a melyek e tekintetben jobban vannak ellátva, mint mi: ezek a violán túli sugarakat is megérik, sőt nagyon érzékenyek azok iránt. Ilyen a hangya, a mint Dufour kimutatta. Lubbock már 1882-ben észrevette, hogy a hangyák igen féltik bábiájukat a viola és a violán túli sugarak hatásától: e megfigyelését Dufour és kutató-társa, Forel is kétségtelenné tették.

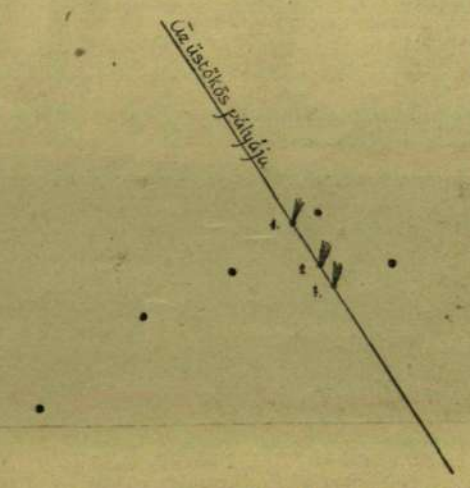
Egy ládába, melynek egyik oldala a violán túli sugarakra nézve átlátszó gelatínból készült (az üvegen t. i. ezen sugarak nem hatnak át), hangyákat tettek bábiájakkal együtt, aztán a láda egyik részébe egy erős színek violán túli részét vetítették. A hangyák azonnal odasiettek és elvitték bábiájukat onnan, a hol a violán túli fény érthette azokat s odavitték, a hova ez a fény nem hatott. Tehát a hangya megérzi a violán túli sugarakat, melyeket mi nem tudunk érzékeinkkel felfogni, vagyis a hangyának oly érzéke is van, a melylyel mi nem bírunk. S nem lehetetlen, hogy a hangyának s más állatoknak is vannak olyan érzékeik, a melyeknek mi tökéletesen hiányával vagyunk s olyan élvezeteket és fájdalmakat is ismernek, melyekről az embernek sejtelve sincs.

AZ ÚJ ÜSTÖKÖSRŐL.

Azoknak, kik az elmúlt napokban a *Hattyú* csillagképéből jönni látszó és *Delta Akvridák* nevezetű hulló csillagokat észlelték, nem kerülhetett el figyelmét a *Gönczölszekerében* feltűnt új üstökös, melynek fényerőssége egy harmadrangú csillagével vetekszik. Az élesszemű türelmes megfigyelő továbbá azt is láthatta, hogy ez az új égi jelenség már rövid két óra múlva helyét tetemesen megváltoztatja, mint az üstökösök teszik, melyek rettenetes gyorsasággal száguldoznak be a végtelen űr. A világűr eme hirtelen felbukkanó, de gyorsan el is tűnő vándorait — sokáig rendszertelenné tartott megjelenséskül és kifürkészhetetlen sajátágaikkal — a legnagyobb titokzatos égi övezet. Mi sem természetesebb, mint hogy a miszticizmus korában — mikor még a természettudományok nem állottak azon a fokon, hogy e kü-

AZ ÚJ BORELLI-FÉLE ÜSTÖKÖS.
1903 július 29-én este 11 óra 15 perczkor Ó-Gyallán készült felvétel.

AZ ÚJ BORELLI-FÉLE ÜSTÖKÖS PÁLYÁJA.
1. Az üstökös július 28-án este 11 óra 30 perczkor, 2. július 29-én este 9 óra 15 perczkor, 3. július 30-án reggel 2 órakor.

lönös égi tünemények helyes magyarázatát adhatták volna — a legképtelenebb dolgokat tulajdonították nekik. Nem egyszer megtörtént, hogy egy-egy nevesebb asztrológus, csillagjós, vég-enyészetel hirdető jóvondóléseivel rettegésbe hozta az egész emberiséget.

A mai asztrológia egészen más világításban tünteti fel eme egykor háborút, pusztulást és mulást jelentő érdekes égi jelenségeket. Tudjuk igen jól, hogy az üstökösök a mily meglepő és gyakran félelmet gerjesztő megjelenésűek is, mégis egészen ártalmatlanok, mert laza tömegük semmiféle észrevehető változást a bolygókban és azok pályáján elő nem idéz, sőt ellenkezőleg épen ez utóbbiak zavarják meg mozgásaikban az üstökösöket s változtatják pl. parabolikus pályájukat olykor elliptikussá. A most látható üstökös Borelli pillantotta meg először Marseilleben a június 21-éről 22-ikére virradó éjjel. Eleinte a *Hattyú* képében volt látható, mint hetedrendű csillag, később már a *Sárkányban*, míg most már a Nagy-gönczöltől délfele szabad szemmel tisztán kivehető. Pályája az eddigi megfigyelések szerint parabolikus s jelenleg a nap felé tart, csövája pedig folyton nagyobbodik. Tömege oly laza, hogy — miként az *O-Gyallán* július 28-án este 11 órakor készített s mellékelt rajzomon látható — még egy negyed-, ötödrendű csillag is áttetszik rajta. (Az ábrán az üstökös magjától kissé balra felfelé egy fekete pont jelzi az áttetsző csillagot.) Ugyanez nap estején dr. *Konkoly Thege Miklós*, az itteni csillagda neves igazgatója spektroskopiai vizsgálat tárgyává tette az üstökös s úgy találta, hogy ennek anyaga is, mint rendesen, túlnyomóan szénhidrogén gázokból áll. A spektrumban a szénhidrogén vonalai feltűnő szépen voltak láthatók. A mint naprendszerünkben körútját elvégezte, 60,000 km. hosszú csövája ismét kiselbedni fog, míg végül teljesen eltűnik szemünk elől, hogy más, a miénkénél talán hatalmasabb naprendszerekben folytassa kalandozásait. *Massány Ernő.*

EGYVELEG.

* A legéjszakai vasutat az évi július 13-ikán nyitották meg ünnepélyesen Oszkár svéd király jelenlétében. A vasút Svédországban a botteni öböl köti össze az Atlanti-óceánnal. Angol pénzen építették, hogy lehetővé tegyék a lappföldi igen gazdag vasbányák kihasználatát, a mi Európa acéliparára nagy hatással lesz.

* Afrika éjszakai részében egy titkos társulat alakult, mely kizárólag karavánok kifosztogatásával foglalkozik. A darrawakok — így hívják a társulat tagjait — más utonállók nem tűnnek meg s a tettenérteket vagy rögtön megölik, vagy pedig arra kényszerítik, hogy a társulatba belépjenek. A darrawakok főnöke minden nagyobb városban megbízható ügynököket tart, kik a karavánok elindulását külön futárok által értesítik.

* Amszterdamban hat ezer ember kizárólag gyémántszelő-műhelyekben dolgozik. Négy ezer ember pedig a gyémántokat a piac számára készíti elő. A kereskedelem ezen ágába befektetett óriási tőkék forgatása sok nehézséggel jár. A világhírű Koh-i-Nor-t szintén Amszterdamban csiszolták. Az amszterdami gyémánt-piac évi forgalmát átlag 80—100 millió koronára lehet tenni.

* Régi per. Két olaszországi község Gallia és Foze négyszáz év óta állanak már egy erdőterület miatt perben egymással. A vitás erdőből valóságos őserdő lett, mert századok óta érintetlenül áll. Miután a perlekedő felek egyezségre nem hajlandók, a furcsa állapot még nagyon sokáig eltarthat.

* A czukrot Európában legelőször a Spanyolországban letelepedett s utóbb onnan kiűzött mörök készítették. A czukornádat a khinaik már régen ismerték s tőlük került Közép-Ázsiába, valamint Ciprus szigetére, innen pedig a morokhoz.

* A spanyol-amerikai háború nyugdíjait az Egyesült-Államok múlt évi számadásában két millió és hatszáz ezer dollárral szerepelnek. Összesen 14,250 ember kapott e révén nyugdíjat s e szám folyton növekszik, a miben nagy része van annak is, hogy az uralmon levő politikai pártok népszerűség-hajszától mind bőkezűbb nyugdíjaztatási törvényeket hoztak.

* Londonban, melynek lakossága a hat milliót meghaladja, 1901-ben mindössze 24 gyilkossági eset fordult elő. Ezek közül a tettesek 16 esetben kézre kerültek. Ellenben a jóval kisebb New-Yorkban ugyanennyi idő alatt 100 gyilkossági történt, a tettesek pedig csak tíz esetben kerültek kézre. A közbiztonság rossz állapotát az amerikai hatóságok az idegen bevándorlóknak tulajdonítják.

Rainer József
szegedi főkapitány.

Farkas Agost
csanádi plebánus.

Wittenberger Antal
püspöki titkár.

Sarto bíbornok
patriarkha
(X. Pius pápa).

Dessewffy Sándor
csanádi püspök.

Lonovics József
csanádi főispán.

MAGYAROK ZARÁNDOKLATA VELENCÉBE, SZENT GELLÉRT EREKLYÉIHEZ.

Részletek Türy Gyulának, Dessewffy Sándor csanádi püspök megbízásából készült nagy festményéről.

KUBINYI FERENCZ.

1836—1903.

A Kubinyi-család egyik kiváló tagja, a hazai történettudomány nagy buzgalma munkása tűnt el az élők sorából Kubinyi Ferencnek ez évi július hó 14-ikén bekövetkezett halálával. Kubinyi Ferencben a hazai történettudomány fáradhatatlan tevékenysége, éles kritikai elméje, igazságszerető bűvart vesztett el. Művei megírásánál csak a tárgyszeretet vezérelte s a meggyőződés, melyet mindig bátran kimondott.

Kubinyi Ferenc Kőváron, Hontmegyében, 1836-ban született. Atyja, Kubinyi Vilmos föld-birtokos, Hontmegye hadi főpénztárnoka, anyja a nagyműveltségű Laszkary Emilia volt. Igen gondos házi nevelésben részesült s már ifjú korában sokoldalú tehetségnek adta tanujelét. Kiváló zenei képessége volt s későbbi időben zeneszerzéssel is foglalkozott, ezenkívül szép-irodalmi dolgozatokat is írt, melyeket 1900-ban adott ki „Vers és próza” czim alatt egy kötetben. 1853-ban a budai polytechnikumba került, melynek két évi tanfolyamát be is fejezte, de súlyos betegsége miatt egy időre abba kellett hagynia tanulmányait. Midőn felgyógyult, a külföldön tett hosszabb utazást s idejét ott is teljesen tudományos kiképzetésének szentelte. 1855-ben édes atyját elvesztvén, átvette a kővári családi birtokot, a Kubinyi-család ezen mellékágának gazdag levéltárával együtt, mely oly bő forrásul szolgált történeti tanulmányainál. Ezentúl a gazdálkodáson kívül az irodalommal is foglalkozott. Ez időtájt jelentek meg cikkei az akkori lapokban és tudományos folyóiratokban. Később a „Századok”-nak, a történelmi társulat közlönyének lett szorgalmas munkatársává. A történelmi társaság, melynek megalakításában is résztvett, választmányi tagúls megválasztotta, valamint a Zichy-család oklevéltárának kiadásával megbízott bizottság tagjává is. Az éjszakai régiségbúvárok kopenhágai királyi társulata már ifjú korában tagjává választotta.

Hajlamai kezdettől fogva a történettudomány, az archaeologia és genealogia s ezzel kapcsolatosan a heraldika felé vonzották, miről a különféle szakközlönyekben megjelent, alapos készütséggel írott tanulmányai és önálló művei is tanúságot tesznek. Ez utóbbiak közül különösen az általa kiadott Árpád-kori oklevelek (a Monumenta Hungariae Historica I. kötetében) és „Oklevelek hontvármegyei magán-levéltárákból” I. rész (az Akadémia ugyane gyűjteményében) című okirat gyűjteményeit kell kiemelnünk. Egy érdekesnek ígérkezett: „A régi magyarok személynévei” című több kötetre tervezett nagyobb művéből kellő pártolás híján csak az I. kötet első füzetét jelent meg.

Kubinyi Ferenc legértékesebb munkája „A Kubinyi család története” című családtani mű, mely 1901-ben látott napvilágot. Családtani tanulmányai mellett a köztörténeti kérdések is folyton foglalkoztatták. Történetírásunk egy bomályos kérdését igyekezett tisztázni „Béla király Névtelen Jegyzőjének Kora és Hitelessége” című nagy terjedelmű művével, melynek I. kötete („Béla király Névtelen Jegyzőjének kora”) már nyomtatásban is megjelent. A mű II. kötete (Béla király Névtelen Jegyzőjének Hitelessége) szintén közel állott már befejezéséhez. Lázás izgalommal sietett a már nagybeteg tudós nem könnyű feladatát megoldani s alighanem ez az erőltetett tevékenység is nem csekély mértékben siettette halálát. Folyó hó 14-ikén dél tájban munkaközben, midőn íróasztalánál ült, szívizületi hirtelen érte. Lehanyatlott székről s a nélkül, hogy övétől elbucúzhatott volna, örökre lehunyta szeméit.

Halálát nemcsak családja, barátai, de a tudós

világ is méltán gyászolhatja. A tiszta lélek, melyben növekedett, megővta lelke tisztaságát; de későbbi tapasztalatai nagyon is megingatták a világba vetett bizodalmat. Irodalmi működése nem talált kellő méltánylást s hozzá még súlyos anyagi veszteségek is érték. Az 1873-iki pénzváltás csődbe juttatta s meg kellett válnia birtokaitól, köztük a kővári ősi birtoktól is, melyet azonban később nővérének Krisztinának, özv. Festetics Leoné grófnének mégis sikerült visszaszereznie a lakóházzal együtt. Csöndes elvonultságban itt töltötte Kubinyi Ferenc élete utolsó éveit s elzárkózva a világtól, csak a tudománynak élt. Családot nem alapított. Halálát most említett egyetlen nővérén s unokahugán, Festetics Leontina grófnőn kívül fogadott leánya: Kubinyi Mária, ennek férje: Schummer Kabos és gyermekeik siratják. Ezek öröklük nagy mennyiségű irodalmi hagyatékát is, mely remélhetőleg meg lesz óva a hazai tudomány számára; de utolsó nagy műve, melyen oly lázas izgalommal dolgozott, — sajnos — befejezetlen marad.

K. M.

KUBINYI FERENCZ.

A PARLAMENTI BIZOTTSÁG ÜLÉSEIRŐL.

Az idén sem az újságírók, sem az olvasók nem panaszkodhatnak nyári „holt időny”-ről, mert ugyancsak egymást érik az érdekesnél-érdekesebb események: a belgrádi dolgok, a pápa halála, a konklave ülései, az új pápa megválasztása, stb. Nálunk azonban ezek mellett is első sorban a parlamenti bizottság ülésezése köti le az érdeklődést. Erről beszélnek, vitatkoznak mindenütt s minden egyéb háttérbe szorult mellette.

Most nem az Országház balszárnya felé sietnek az érdeklődők, a merre a képviselőházi ülések közönségének van az útja, hanem az egyik oroslán mellé, ahhoz a kapuhoz, a melyet eddig miniszteri kapunak neveztek; onnan pedig a miniszteri lépcsőn fel a nagy középső folyosóra.

Megérkezünk. De hamarjában azt sem tudjuk, mire fordítsuk figyelmünket. A nagy lépcsőházat s a rajta túl levő kupolacsarnokot nézzük-e holt pompájával, vagy ezt a szinte nyüzsgő, forró életet, a melybe itt egyszerre belejutottunk. Tudvalevő, mily nagy mindig az érdeklődés a képviselőház tárgyalásai iránt. Csak hogy a rendes közönség megoszlik az el-

fogadó teremben, a folyosókon, a kétémeletes nagy-karzatán, az újságírók karzatján. S most mindez összeszűrül a delegációs terem előtt levő folyosóra. Összeszűrül, de megzaporodott. Eljöttek a tanúk, jönnek napról-napra többen; gomba módjára nő a számuk. Soha még honpolgári kötelelességnek nem tettek úgy eleget, mint most a bizottság azon felhívásának, hogy jelentkezzenek az, a ki tud a dolog érdemére vonatkozólag valamit. Mindenki szól, ír, táviratozik, telefonál, s főképen a folyosón ácsorog és várja, hogy a terembe szöszöltsa.

De nézzünk szét a tanácskozó teremben, a mely különben, mint már említettük, a delegáció céljaira van szánva. Nagy, magas, hosszúságú terem; a színes ablakkal szemben, az emeleten levő karzatokkal egy szinten Dudits Andornak óriási freskóképe, a mely a koronázási kardvágást ábrázolja. A karzatok maguk üresek, mert a képviselők, a kikből az ülések hallgatósága áll, lent a teremben, a bizottság asztala mögött foglalnak helyet. Alig merültünk el a nagy méretű kép részleteiben, valami csicscsergő hang üti meg fülünket: a szellőztető gép hangja.

Ez a gép munkájára most különös szükség van, mert a mily mértékben tisztul a helyzet, ép oly mértékben lesz sűrűbb a levegő a füstkarikáktól, melyeket a bírások honatyák fújnak a levegőbe.

A terem padjait különben most kiszédték s egy nagy □ alakú asztalt állítottak fel. Fent ül az elnök, tőle jobbra és balra a bizottság tagjai, vele szemben pedig a két szárny között a tanúk, a kit kihallgatnak.

A kitűzött időre pontosan megjelenik az elnök, Rohónyi Gyula. Jobbról Heinz Hugó előadó, balról Miklós Ödön helyettes elnök, — a ki közben pár napig az elnöki tisztet is vitte — foglalnak helyet mellette. Lassanként aztán megjelnek a többi székek is. Ivánka Oszkár, Mandel Pál, gróf Andrássy Gyula, Nagy Ferencz, Szivák Imre, Josipovich Géza, gróf Zichy János a jobb oldalon ülnék le. Tóth Jánosnak, Polónyi Gézának, Beóthy Ákosnak, Rátkey Lászlónak és Kubinyi Gézának baloldalt van a helyük. Mindegyik előtt ott van a vaskos tegnapi napló és egész csomó egyéb írás. Nem csoda. Mindegyikükhöz napról-napra halom-számba érkeznek a levelek és a bejelentések.

A bizottságnak kétségkívül legélenkebb tagja Polónyi Géza, a ki mintha az ügyész szerepére vállalkozott volna, elhalmozza a tanukat újabb és újabb kérdésekkel.

Sokkal nyugodtabbak Ivánka Oszkár és Mandel Pál, mintha mindig a bírói székekben ültek volna. Nagy nyugalommal kérdez és tesz aztán

maga is tanuvallomást Andrássy Gyula gróf, kit még az sem hozott ki flegmájából, hogy a vizsgálat időközben egy ellene irányzott komplotra is fényt vetett. Nagy Ferencz és Szivák Imre most is mint par excellence jogászok vesznek részt ebben a „közjogi és büntetőjogi novum”-ban, míg Rátkey László, mint maga mondta, inkább pszichológiai szempontból kérdeztet.

A bizottsági ülések közönsége csupán a parlament tagjaiból áll. A nagy teremben elszórvan csoportokban hallgatják a tárgyalásokat, míg egy-egy érdekes tanuvallomás meghallgatására a tárgyaló asztal köré nem csoportosulnak. Pap Zoltán mindig ott van. Nagy léptekkel, komoly arccal jár-kei s be a terembe, mint a ki teljes mértékben átérzi a „helyzet komolyságát”. Több ízben szükségessé vált a kihallgatása, legutóbb, mikor Sándor Páll került össze személyes kérdésben. Lovász Márton és Szócs Pál rendszeren a gyorsírók mellett ülnék és jegyzetnek. Az ülések elejét akarják még megmenteni az esti lapok részére.

A bizottság üléseinek legnagyobb szenzációja természetesen a miniszterelnök kihallgatása volt.

Nem fog vallani, vagy legalább is nem fog

HERMAN OTTÓ A SZOCZIÁLISTÁK AUGUSZTUS 2-IKI GYÜLÉSÉN.

felelni a kérdésekre, mondogatták egyesek. Mások írásbeli nyilatkozatról beszéltek.

Khuen-Héderváry azonban most is meglepetést keltett. Olyan hidegvérrel, a milyent csak tőle láttunk, de nála ritka bőbeszédűséggel adta elő mondani valóját és közben a szivarja csak fogyott, fogyott. Mire befejezte s a bizottság néhány tagja a hallgatósággal lelkesen megéljenjezte, addigra a szivarja is hamuvá égett.

Gróf Szapáry Lászlónak kihallgatása is valóságos szenzáció volt. Sélley Sándor, Rudnay Béla kihallgatása is szintén érthető érdeklődéssel találkozott. De nem volt csekélyebb az érdeklődés akkor sem, mikor azokra került a sor, a kik közt tulajdonképen lejárásodott a Dienes Márton dolga; ilyenkor a humor is belevegyült a tárgyalások komolyságába. Löwinger Sámuel pénzügynökkel pl. igazi tipikus alak jelent meg a bizottság előtt. Nála voltak Dienes váltói. El is mondott mindent a legnagyobb részletességgel, közben adatokkal szolgált magáról, a feleségéről és így tovább. Andrassy Gyula grófnak több kérdező valója is akadt tőle.

— Kérem, méltóságos gróf úr . . . felelte Löwinger.

— Öccsencziája, — igazította helyre az elnök.

— Pardon, nagyságos uram, nem tudtam, — udvariaskodott aztán Löwinger tovább Miklós Ödönnel, a kit a «méltóságos» cím illet meg és nem értette meg, miért lett még nagyobb a derűtlenség és miért figyelmeztették arra, hogy hagyjon fel a titulusokkal. De hiába. A «kegyelmesur» címzés csak ott maradt, ha nem is az öreg Löwinger, de a bizottság tagjainak, még az ellenzékieknek ajkán is.

Szóval a kormányelnöktől és a politikai élet legmagasabb állású szereplőitől le egészen a pénz- és könyvvügnökhöz megfordult mindenféle rangú és állású ember a bizottság előtt s óriási sora növelte a vizsgálat anyagát. Kétségkívül nagy munkát végeznek a bizottság tagjai. Az első napokban valósággal éjjel-nappal tanácskoztak. Dél előtt 11-től délután kettőig és este ötől ismét tízig, de lelkiismeretességéből még ezt a nyolcz órai ülésezést is megtoldották egy-egy félórával. Ez a munka azonban oly kimerítő volt, hogy le kellett szállítani a tanácskozási időt nyolczóról hat óra tartamára és így most délután 3-tól este 9-ig tartanak az ülések. De hiába mind ez az önfeláldozás, a tárgyalás oly hosszadalmassá és aprólékosá kezd válni, hogy már-már közeleg egy nagyon nem szívesen látott vendég, a kinek az ólalkodását az első napok izgalmaiban nem vették észre: az unalom. Most már többnyire jelentéktelen tanúk jelentéktelen beszédeinek meghallgatásával kell a bizottságnak idejét töltötni.

Rendkívül nagy munkát végeznek az ország-

gyűlési gyorsírók és az újságírók is. A gyorsírók «műhelyében» állandóan zakatolva folyik a leglázasabb munka, az újságírók pedig még órákkal az ülés bekezdése után is ott dolgoznak a sajtóirodáiban. Érdekes feljegyezni, hogy egy napról szóló napló 70 oldalra terjed, a mi 280 rendes könyvoldalnak felel meg.

Mindenki — a szereplők s a közönség egyaránt — indokolt érdeklődéssel várja a bizottsági tárgyalásoknak nem is annyira az eredményét, mint inkább a — végét, bár jól tudja mindenki, hogy a második felvonás majd csak a parlamentben lesz.

S—y L.

A SZOCZIÁLISTÁK GYÜLÉSE.

A politikai élet izgalmas eseményeibe beleszóltak most a szociálisták is, a kik népgyűlést tartottak vasárnap, augusztus 2-án. A Nemzeti Múzeum mögött gyülekeztek s onnan indultak a Kerepesi-úton, Erzsébet-körúton, Andrassy-úton át a városligeti szinkör mellett elterülő térra. A szociálisták tömege a hosszú útvonalon nőttön növekedett, úgy hogy mire

A SZOCZIÁLISTÁK GYÜLÉSE BUDAPESTEN AUGUSZTUS 2-IKÁN.

(Középen elől haladnak a menetben Israel Jakab, mögötte Garami Ernő, Goldner Adolf, Grossmann Miksa szociálista vezeték.)

kiértek, 30,000-re mehetett számuk. A felvonulás és népgyűlés közben e nagy tömeg példás rendet tartott; az utóbbi napok parlamenti eseményeit tárgyalták s gróf Szapáry László érintkezését a szociálista párt vezetőivel. A szónokok éles szavakat használtak, melyek hatása alatt gyakran tört ki a hallgatók tetszése. Mint érdeklődő jelen volt Herman Ottó jeles tudósunk és írónk is; alakja ott látható a tömegben egyik képünkön. A kép dolgában kérdést intéztünk Herman Ottóhoz, ki a kért felvilágosításokat a következő sorokban adta meg:

«A néptömeg úgy 30,000 körül lehetett, bámulatosan figyelve, egész magatartásában komoly, tisztes viselkedésű. Eszembe jutott a német császár, ki elismerte, hogy fegyelem dolgában a szociálistákkal szemben gyöngének érzi magát, mert azok egy bizonyos temetés alkalmából este 10 órakor határozták el, hogy megadják a végső tisztességet és reggel kilencz órakor már 120,000 ember talpon is volt.

«En először vettem részt szociálista gyűlésen, nem pusztán kíváncsiságból, mert ez a mozgalom nagyon mély és nagyon komoly, — inkább az vitt oda, a mi néhai Palmieri tanárt a Vezúvra: igaz, hogy ő többnyire csak kis fumarólák szerzését, a hegy gyöngye rezzenéseit érezte; de nagyon is tudta, hogy ezek a szerénységek csak jelezik azt az irtóztató hatalmat, a mely a föld méhében feszül, kavarog, hogy mikor majd elkövetkezik az óra, kitörjön és romboljon, mindaddig, a míg az egyensúly helyre nem áll».

DIVATLEVÉL.

Míg a nagyvárosokban a maga hatalmas néptelenségével, szinte tűrhetlen melegével beköszönt már a «saison morte», a nyaralók és fürdőhelyek most élők virágkorukat. Testtel-lelélekkel üdülni vágyanak azok, a kik az egész esztendőzt zárt falak között, fű, fa és virág nélkül kénytelenek eltölteni.

Az asszonyoknak még egyebet is jelent a nyaralás. Bemutatója ez a legújabb párisi divatcikknek. S e bemutatásból látjuk, hogy az idei divatot főleg a fehér szín jellemzi és teszi rendkívül bájosá. Fehérbe öltözik ma a gyermekleány és öreg asszony egyaránt. És a fehér szín ép úgy illik a rózsás ifjú arczokhoz, mint azokhoz, melyek köré már az idő vont ezüstös aureolát.

A fehér szín mellett legerősebben uralkodik a sárgás, az úgynevezett pezsgő-szín. Mosó- és szörkémében, kabátban és ruhában ezt látjuk a leggyakrabban. Előnye a fehérrel szemben csak az, hogy kevésbé kényes amannál és jobban kiállja a nyaralás viszontagságait, a port, napsütést, stb.

A mi a szabást illeti, az idei divatot, a lágy, szinte antik redőzet keresése jellemzi. Sok a fodor, bodor és rojtúsz, még több a csipke, de ezek mind puhán simulnak az alakhoz. És bár bőven alkal-

mazzák, legkevésbé sem szélesítik a formákat s szépen emelik érvényre viselőjük alakját.

Ez főleg a most annyira kedvelt, berakott alakban nyilvánul meg. A sima szoknyák csaknem teljesen letűntek. Ma minden divatos aljat alul mély ránczokba raknak, melyek alól legyezőformán nyílnak ki, míg fönt egy sima részbe vannak foglalva. Ez a szabás rendkívül alkalmas arra, hogy az alak karcsúságát kiemelve.

A derekak is nagyon dudorosak, sőt legtöbbször szintén mély ránczokba rakottak, melyek derékon felül végződnek boleroszerűen. Az újjak fönt szorosan letűzöttek, alul hatalmasan kibővülnek, sőt legtöbbször görögösen nyitott s láttatni engedi a kart.

S mint mindenhol, az újjakon is nagyon sok csipkét alkalmaznak. Csipke a ruhán, kalapon, napernyőn, sőt nagymennyiségben a fehérneműn is van.

Bemutatunk itt egy pezsgőszin etamineból készült ruhát. Az aljon négy soros, ékekre szabott fodor, mindegyike halványkék selyemmel szegve. A derék elől dudoros, alól halványkék selyemrészszel, fönt ugyanilyen betéttel, mely köré gallérforma dísz simul. Alatta ránczokba rakott a szövet és szinte bolerót képez. Az újjak dudora kék selyemből szabott, míg az öv és galléra tűzött csokor pezsgőszin selyemből van. Fehér kalap kék szalaggal és egy fehér madárral díszítve.

A másik ruha pezsgőszin vászonból van. Szoknyája fönt apró ránczokba tűzött, melyek alól fodorszerűen kibővülnek. Négy soros húzás osztja részekre ezt a fodrot. A derék elől dudoros, fönt egy sima részszel, mely ivoir vászonpántokkal van nagyon izlésesen levarrva. Az újjak könyökig dudorosak, hol egy ivoir kézzel szorítja le a második, ivoir mollból szabott dudort. Hozzá széles vörös öv és nyakkendő. Pezsgőszin kalap ivoir karimával és madárral.

A bemutatott toiletteket Monasterly és Kuzmík utódainál készülték.

S. Bella.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Pákh Albert pályája. A «Vasárnapi Ujság» megalapítójának, a negyvenes és ötvenes évek kitűnő írójának és hírlapírójának, Pákh Albertnek munkában és szenvedésekben gazdag élete, irodalmunkban maradandó hatást tett működése eddigéig részletesen nem volt megírva; Gyulai Pál emlékiratában kívül csak egyes közlemények jelentek meg róla elszórva a lapokban, jelesen a «Vasárnapi Ujság»-ban. Dícséretes vállalkozásba fogott tehát a kolozsvári egyetem egy fiatal hallgatója, Szabó Mózes, mikor irodalomtörténetünk e hiányának pótlására összegyűjtötte a Pákh Albertre vonatkozó hozzáférhető adatokat s ezek alapján megírta a jeles író életrajzát.

Munkája eredetileg doktori értekezésnek készült, de terjedeleme és a kidolgozás gondjára nézve egyaránt meghaladja az efféle dolgozatok átlagos színvonalát. A szerző buzgósa, melylyel az adatokat felkutatta, megérdemli az elismerést; meg-

IZGALMAS HIREK. (Utcai kép a fővárosból.)

lálni munkáját, hogy valóban nem kimélt fáradságot szép célja érdekében. Összeszedte, a mi írott adalékok egykorú lapokból, visszaemlékezésekből meríthetett s fölkereste személyesen vagy levélben azokat, a kik Pákh egykori barátai, ismerősei közül még élnek s a kik szívesen közölték vele, a mivel munkája sikeréhez hozzájárulhattak. Nagyon sok adatot kapott Pákh Károlytól, az igli evangélikus főgimnázium nyugalmazott tanárától, Pákh Albert testvéröccsétől, az elhunyt Vadnai Károlytól, valamint lapunk szerkesztőjétől s másoktól is. Így elérte azt, hogy kellő részletességgel rajzolható képét Pákhról. E mellett könyve figyelemre méltó irodalomtörténeti képességet is árul el; ügyesen tudja az elmondandó dolgokat csoportosítani s élénken tud írni. Kritikájának itt-ott határozatlansága, még teljesen ki nem forrott, meg nem állapodott világnézetű kezdőre vallanak, de az életrajz lépten-nyomon tanúságot tesz arról is, hogy szerzője nem hivatlanul nyúlt az írói tollhoz. Irodalomtörténetírásunknak mindenesetre szolgálatot tett könyvével. A könyvre még bővebben is vissza fogunk térni, a mint hogy egyéb közérdekű közleményeink is lesznek még Pákh Albertre vonatkozólag.

A «Budapesti Szemle» most megjelent augusztusi füzetében az első közlemény Asbóth János nagyobb tanulmányának első része. A tanulmány a Balkán-félszigetről értekezik most megjelent közleményében főleg földrajzi szempontból, alapos ismerettel és szakavatottsággal. A két év előtt meghalt híres

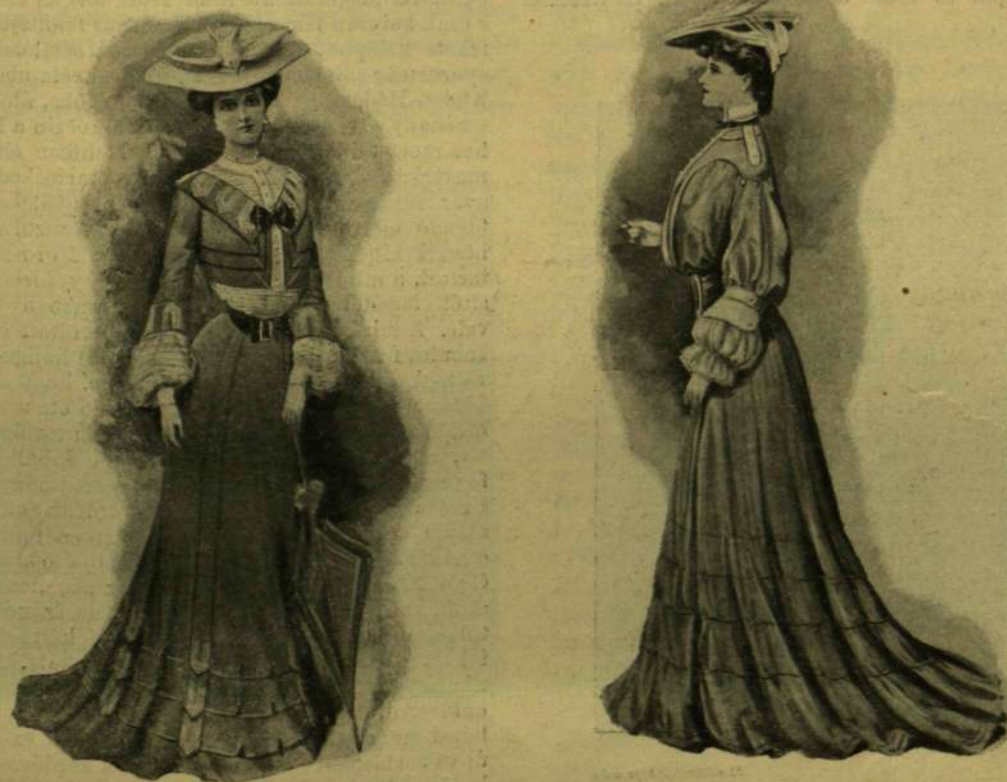
német festő, Böcklin pályáját és művészetét Glatz Károly fejteti. Sok általános érdekű adat van E. Dörner Béla «Hüselmeztési harcok a középkorban» című élelken írt tanulmányában. A «Domokos» című francia regény fordításának, harmadik részét közli most a füzet. A szépirodalmi részt kiegészíti két költemény: Gyulai Páltól «Az ország házában», a mostani politikai állapotok miatti hazafias aggodalom kifejezése, Szabolcska Mihálytól «Inádság idején» ezimel mély érzésű vallásos költemény. Erzsébet királyné emlékszóbrának pályatervét Eber László ismerteti. Az «Értesítő» rovatban számos könyvismertetés foglaltatik, egyebek közt egy Recouly Raymondtól írt, Magyarországot ismertető francia könyvnek ismertetése. A «Budapesti Szemle» Gyulai Pál szerkesztésében s a Franklin-Társulat kiadásában minden hó elején jelen meg; előfizetési ára egész évre 24 korona, félvre 12 korona, egyes füzet ára 2 korona.

Dobos Károly: Tavaszutó. Budapest 1903. A lírai költszet hagyományos tárgyai: szerelem, a szülők iránti szeretet, a családi érzés, a természet, az ifjúkorra való visszaemlékezés, a hazafiság adják meg e kötet tartalmát. A szerző egyszerűségre, közvetlenségre törekszik; igazi költők tudvalevőleg ezzel a hanggal érik el a legszebb hatásokat, sajnos azonban, szerzőnk csak költői lélek, nem igazi költő. A mi meleg érzése, igaz megfigyelése, újszerűbb ötlete van, azt is oly lapon, annyi banalitással mondja el, hogy költői hatása nem lehet. Nyelve szegényes, mindig egyforma hangon szól, akár könnyed dalba fog, akár mélyebb nyomokat keres, verselése pedig olyan döcögős, hogy magyar hangsúlyos verseiben még a csezura ellen is lépten nyomon vét. Hol marad akkor a ritmusus zenéje, a költői hangulat ez egyik legfőbb előidézője! Sajnáltni való, hogy a szerzőnek különben helyes és rokonszenves törekvése ily kevés sikerrel járt. Mutatványul a kötet egyik sikerültebb darabját adjuk:

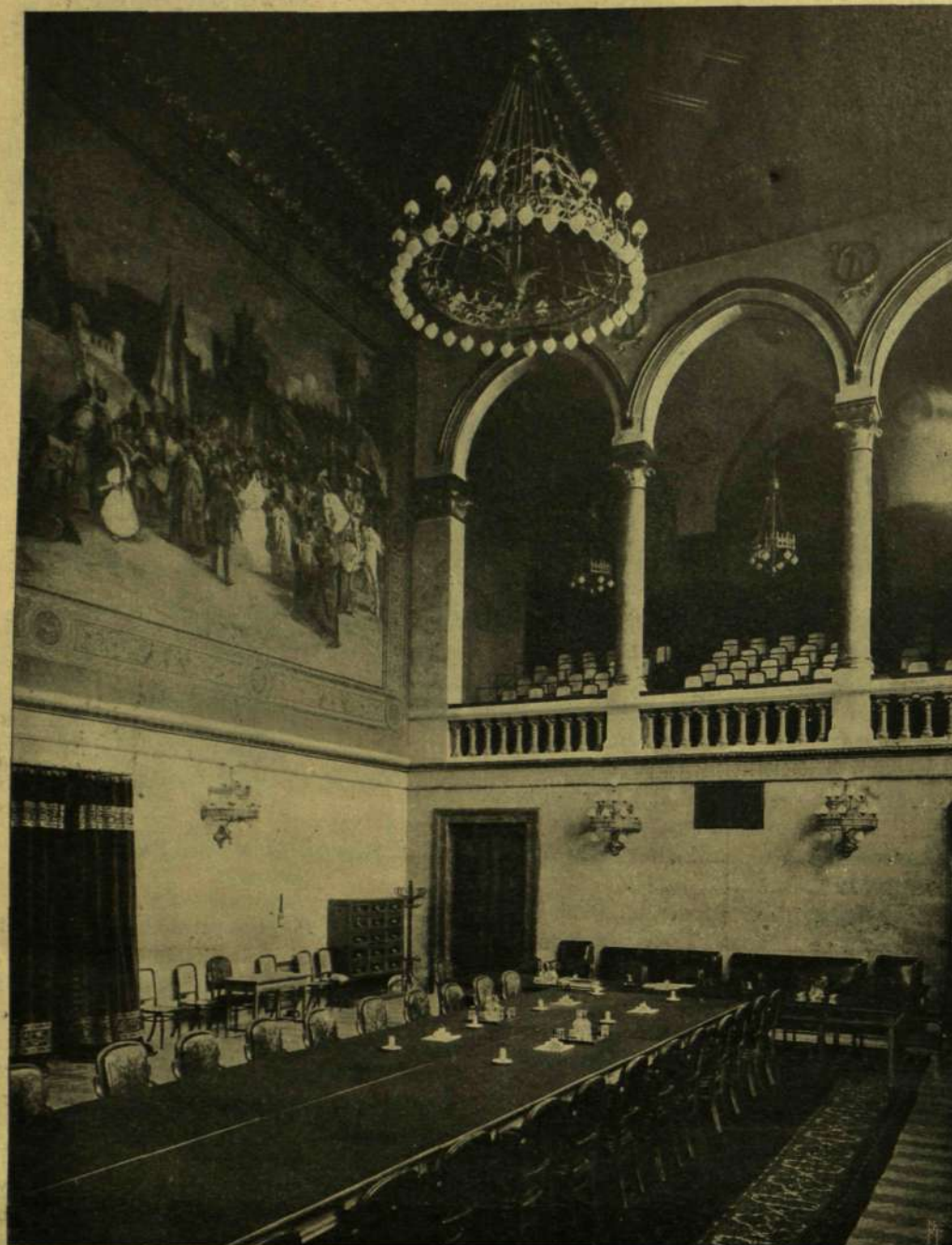
Dal az édesanymról.

Szegény asszony az én anyám,
Nincsen neki, csak egy kicsi
Vagyonkaja:
A fő közte: egy kis gerle,
Egy rózsafa, meg én jönnék
Utóljára.

Édes anyám madárkaja,
Édes anyám gerlicéje
Engem pótol.
Azt mondja az édes anyám,
Hogy én jutok az eszébe,
Ha turbékol . . .

NYÁRI ÖLTÖZÉSEK.

A DELEGÁCIÓ TERME AZ ORSZÁGHÁZBAN, A HOL A PARLAMENTI BIZOTTSÁG ÜLÉSEIT TARTJA.

Az neki az ünnepnapja,
Ha engem lát. Hányszor vagyok
Addig álma!...
S valahányszor csak elváltak,
Úgy esek meg, mintha többé
Soh' se látta...

Rózsafájának virága,
S te jó testvér, az ő kedves
Gerliczéje!
Pótoljátok nála kissé,
Járjatok szegény anyámnak
A kedvébe!...

Három dráma. *Laky* Imre három szindarabot adott ki egy kötetben. Az első, *Parasztzerem*, címmel a népelet köréből vett színmű, a másik, *A szalmaözege*, egy német bohózat átdolgozása, a harmadik történeti tragédia, címe *Véres napok* s tárgya a Dózsa-lázadás. A kötet ára 4 korona.

Az állatok világa című vállalatnak most megjelent füzet a juhokat ismerteti, bemutatván többek közt a mufflon nevű vad juhok is, melyet az utóbbi években hazánk több vadászterületén is meghonosítottak. *Az állatok világa*-t a Légrady-testvérek adják ki; ára egy füzetnek 80 fillér.

Új zenemű. *Siposs* Antaltól, a jeles zongoraművészől és zeneköltőtől a Rákóczi-ünnep alkalmából megjelent: *Diadal induló*. (Rákóczi győzelmi bevonulása Kassára 1706.) A zongorára szerzett művet Siposs a kassai kiállítás megnyitására írta, gróf Zichy Jenőnek ajánlotta s kiadta a kassai Rákóczi-bizottság. Egész jövedelme a kiállítást és a Rákóczi szobrot illeti. A díszes kiállítás és címekkel ellátott mű ára 2 korona.

A szolnoki művésztelep kiállítása. Egy évvel ezelőtt nyílt meg Szolnokon a művésztelep, melynek műtermében sok jónévrű festőnk dolgozik. A telepen most kiállítás rendezték.

A megnyitáson kövöktatási minisztert Molnár Viktor miniszteri tanácsos képviselte, kit Lippich

Gusztáv főispán és Kludik Gyula polgármester fogadott. Megjelent a megnyitáson gróf Szapáry Gyula volt miniszterelnök is. A telep két műtermét foglalja el a jól sikerült kiállítás, melyet sokan néznek. Vágó Pál két arcképet küldött a tárlatra. *Illes* Antal szolnoki festő az *Obsitos* című életképet állította ki. A telep tagjai közül kiállítottak: *Szlányi* tizenöt darab tájképet, *Hegedűs* László, már a műcsarnokból is ismert *Herakles* a válaszfalon című nagy képét, gróf Szapáry Gyula arcképét s még egy pár apróbb dolgot. *Bihari* Sándor egy leányarcképet és több életképet, *Olgay* tíz-tizenkét

GRÓF SZAPÁRY LÁSZLÓ.

tájképet, *Fényes* már ismert *Napszámosát* és egy zagyvamenti képet, *Zombory* tizenöt állatképet, *Mihalik* zagyvamenti tájakat állított ki. *Vasary*, *Ebner* apróbb képekkel szerepelnek, *Ujházi* Ferencz esendéltel, *Ligeti* szoborművekkel. Az izléses rendezésért *Zombory* festőművészt illeti dícséret.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyarországi Kárpát-egyesület augusztus 2-án tartotta 30-ik közgyűlését Tátrafüreden. *Róth* Márton alelnök vezette a gyűlést, melyen egyesületi tagok és a tátrafüredi fürdővendégek nagy számban vettek részt.

Úgy a központ, mint az egyesületnek nyolcz osztálya a múlt évben is nagy tevékenységet fejtett ki hazánk turista- és idegenforgalmának fellendítése körül. Utakat és menedékházakat épített. Az egyesület előterjesztésére a Tátra lipői részén a kinostár mintegy 40,000 koronát fog fordítani turista-utakra és menedékházakra. A magyar és lengyel turista-utak összeköttetésére s a Bialka határhíd kiépítésére nézve, valamint az idegenek által a Tátrában való birtokfoglalás megakadályozása tárgyában feliratot intéz az egyesület a magyar kormányhoz. A központ 1902. évi bevételei 55,218 koronát, kiadásai 16,623 koronát tettek ki. A közgyűlés táviratilag üdvözölte Frigyes főherczeg védnököt, gróf Csáky Albin tiszteletbeli elnököt és dr. Münnich Aurél elnököt.

Magyar művészeti intézet Rómában. *Fraknoi* Vilmos püspök, a magyarországi múzeumok és képtárak főfelügyelője, a kinek Róma egyik legszebb sétahelyén pompás nyaralója és ebben nagybecsű műtörténelmi gyűjteménye van, most e nyári laka mellett új, díszes házat építtet, melyben műtermek lesznek magyar festők és szobrászok számára. Az építkezés már annyira előrehaladt, hogy az épületet az idei ősz végén át lehet adni rendeltetésének. *Fraknoi* az intézet fentartására tetemes alapítványt tesz. Ezzel olyan művészeti intézménnyel gazdagodik Magyarország, a melyre rég szüksége volt, mert a nyugati országok évtizedek óta tartanak fenn műintézeteket, alapítványokat Rómában.

MI UJSÁG?

A miniszterelnök Ischlben. A parlamenti bizottság tárgyalásáról egyszerre elterelte a figyelmet az a hír, hogy gróf *Khuen-Héderváry* miniszterelnök Ischlbe utazott, a hol kihallgatásra jelentkezett a királlyal. Ez utazással kapcsolatban természetesen megindultak a találgatások s különböző hírek keltek szárnyra, melyek azonban ma még alig egyebek merő kombinációknál s valószínűségeket vagy valótlanságukat ellenőrizni egyáltalán nem lehet. Egy hirlaptudósító, a kinek Ischlben alkalma nyílt a miniszterelnökkel beszélni, ezeket írja:

Gróf *Khuen-Héderváry* miniszterelnök augusztus 6-ikán délután ért Ischlbe s a *Hotel Elisabeth*-be szállott. Nagyon fáradtan látszott s egy magyar képviselőnek, a kivel az utcán találkozott, panaszkodott is kimerültségről, melyet a tizennégy órai vasúti utazás még inkább fokozott. Mindazáltal öt percczel megérkezése után sétát tett az utcákon s csak kevesen ismerték fel a világos felöltőjű, puha fekete kalapos, elgondolkodó arcú sétálóban Magyarország miniszterelnökét. Félőrai séta után gróf *Khuen-Héderváry* visszatért a fogadóba, átlőltözött s néhány percczel négy óra után kocsin a királyhoz ment kihallgatásra. Közben Ischlben elterjedt megérkezésének híre s számos itt tartózkodó magyar fürdővendég és több újságíró gyülekezett a fogadó előtt s az előcsarnokban. A szokatlanul hosszú kihallgatás után, mely másfél óra hosszát tartott, a miniszterelnök fogadott egy hirlaptudósítót fogadóbeli lakásán s hosszasan beszélt vele. A miniszterelnök, a ki akkor öltött szalonkabátot frakkja helyébe, kissé izgatott hangulatban volt. A kihallgatásról azt mondotta, hogy nagyon hosszán tartott, de talán hosszún idő óta a legfontosabbak egyike is volt. Ma még nem történt döntés, másnap (7-ikén) azonban újabb kihallgatásra fog menni, a melynek talán fontos eredménye lesz. Erre a megjegyzésre a tudósító kérdést tett, van-e alapja annak a híresztelésnek, hogy a miniszterelnök azért jött Ischlbe, hogy beadjon lemondását. Gróf *Khuen-Héderváry* egy pillanatra nem válaszolt, aztán ezt mondta: *«Mindenféle szándékokat tulajdonítanak nekem»* — s jellemző kézmozdulattal tette hozzá: *«igazságot és valótlanságot»*. A politikára vonatkozó kérdések közül csak egyre adott határozott választ: Kijelentette, hogy a képviselőházat nem szándékozik feloszlattatni s ex-leben új választásokat rendelni el. Arra a kérdésre, hogy határozott tervvel jött-e Ischlbe, a miniszterelnök ezt felelte a tudósítónak: *«Be fogja látni, hogy*

A PARLAMENTI BIZOTTSÁG ÜLÉSE.

(Az asztal végén Miklós Ödön helyettes elnök, mellette Heinze Hugó jegyző ül, az ajtónál Ivánka Oszkár áll; az asztal tulsó oldalán gróf Andrássy Gyula ül, utána sorban ülnek Nagy Ferencz, gróf Zichy János és Jospovich Géza. Az elnöktől balra három bizottsági tag a nézőnek háttal ül. Gróf Andrássytól jobbra a hallgatók sorában Szócs Pál áll.)

ezeiről a holnapi kihallgatás előtt nem nyilatkozhatom». Augusztus 7-én a király a magyar miniszterelnököt meghívta udvari ebédre s az ebéd előtt másodsorban fogadta kihallgatáson. A miniszterelnök még aznap éjjel visszautazott Ischlből Budapestre.

Az új pápa. A konklave hétszer szavazott az új pápára. Augusztus 4-én, a konklave összehívásának negyedik napján a délelőtti tíz órakor történt szavazás döntött. A pápának választott *Del Sarto* velencei patriarkha az első szavazáskor, mikor Rampollára 24, Gottira 17 szavazat esett, csak 5 szavazatot nyert, sőt más hír szerint nem kapott egy szavazatot sem. A további szavazásnál Gotti szavazatai fogytak, de emelkedett a Rampollára és Sartóra adott szavazatok száma. Sartónak augusztus elsején a második szavazáskor 10 szavazata volt. A konklave pártjai a politikai színezetű jelöltek iránt nagy tartózkodást tanúsítottak s inkább azok felé fordultak, kiket főleg egyházi tekintetek ajánlottak. A 62 bibornok szavazatából a szükséges kétharmad többséghez 41 kellett. Augusztus 3-ikán este Sartóra már 35 szavazat esett. Hír szerint az utolsó szavazásnál 50 szavazatot kapott. A kétharmad többség tehát megvolt. A választás folyásáról egyebiránt biztos hírek nincsenek. Úgy mondják, hogy Sarto készszer is kérte a bibornoki testületet, ne válaszzák meg s mikor megválasztották, felindultságában sirt és meghatottan jelentette ki, hogy a *X. Pius* nevet választja. A bibornokok bemutaták hódolatukat. Az új pápa felvette a pápai öltönyöket és jelvényeket. Ezalatt Rómában elterjedt a hír, hogy a válas-

MIKLÓS ÖDÖN, A PARLAMENTI BIZOTTSÁG HELYETTES ELNÖKE, AZ ÜLÉSRE MEGY.

tás megtörtént s a hatalmas nagyságú Péter-tért előzőlőtte a nép. Katonaszó jelent meg a rend fentartására. Déli 11 óra 40 perckor a Péter-templom külső erkélyein munkások jelentek meg, a körüljárta szőnyegterítettek s még nem volt 12 óra, mikor *Maclí* bibornok az erkélyről hangos szóval tudtul adta a választást. A téren megjelent katonák fegyverrel tisztelegtek, mert bár vizsály van a Quirinál és Vatikán közt, az olasz kormány állami politikai eseménynek tekinti a pápaválasztást. *X. Pius* pápa aztán 12 óra 10 perckor megjelent a székesegyház belső erkélyén s a templomban összeresegletteknek onnan osztotta áldását. Rómában úgy beszélnek, hogy a pápa az áldásosztásra a külső erkély felé indult, de *Oreglia* bibornok figyelmeztette volna a politikai következményekre. Tudniillik, ha a külső erkélyen jelenik meg, ezzel mintegy elhagyja a Vatikán zárt területét. *XIII. Leo* is a templom belsejében adta az áldását és nem a római királyság fővárosára nyíló külső erkélyről. Mégis az új pápa mérsékletétől nagyon reménylik, hogy a pápaság és királyság közt 33 év óta fennálló feszültséget enyhíteni fogja. Mint velencei patriarkha is, a Velenczében gyakran időzni szokott királyi családnál mindig megjelent. Sarto megválasztása nagy örömet okozott Velenczében, a hol annyira szerették. A pápa azonban nem fog visszaválasztani Velenczében, hogy híveitől elbúcsúzzék. A Vatikán területét nem hagyja el. A velenceiek iránt való szeretete jeléül megtartja a velencei patriarkhátust és az ügyek vezetésére delegátust nevez ki. A *Pius* nevet is azért választotta, mert egyik elődjét, a kit Velenczében választottak pápának, *VII. Pius*-nak hívták.

Szent István ünnepét az idén is a szokott fényes ünnepnek meg Budavárán. Nem bizonyos még, hogy *Vasary* Kolos herczegprímás részt vesz-e a körmenetben, mert Rómában, a hova a pápaválasztásra utazott, gyöngélkedett s ha megérkezik, esetleg lemegy pihenni egyenesen Balaton-Füredre. A vidékiek budapesti látogatásának megkönnyítésére az ország különböző részéből ólósó vonatok fognak közlekedni.

A nemzeti ünnepre *Lemberg*-ből is rendeznek kirándulást Budapestre. Az előzetes hírek szerint ezer lengyelből álló társaság érkezik augusztus 18-án s fogadásukról az országos Nemzeti Szövetség és a budapesti lengyel-egyesület gondoskodik. Zenekar, dalegylet is jön velük s a Margitszigeten hangversenyt rendeznek a magyarországi és galiczi vizkárosultak és a budapesti újságírók segélyalapja javára.

Rákóczi-ünnepet rendeznek most az ország különböző részeiben. A Rákóczi-ünnep marandó emléke lesz *Tiszabersen* a kétszáz év előtti csatákra emlékeztető köoszlop. A *Szatmáron* e napokban *Nagy* László alispán elnöklésével tartott értekezlet megállapította, hogy az emlékoszlop felavatása szeptember 20-án lesz, gróf *Csáky* ugoesai főispán mondja a megnyitót és *Illyés* Bálint képviselő költeményt olvas föl. Az ünnepre a parla-

mentet és az irodalmi egyesületeket is meghívják. — Szó van róla, hogy a kassai *Rákóczi-kiállítás* szeptember végén lehozzák Budapestre s itt is bemutatják.

Petőfi-ünnep halála helyén. Julius 31-ikét, Petőfi halálának évfordulóját évről-évre megülik a *fejéregyházi* síkon, a hol elesett. Az idén július 31-ikén a kolozsvári történeti erekllye-múzeum rendezte az ünnepet. Segesvárról külön vasúti vonatot ment Fejéregyházra. A kolozsvári történelmi és erekllye-múzeum részéről *Kuszkó* István múzeumi őr vezette az ünnepélyre az ünnepre jötteket.

A csataterén álló emléknél *Balázs* Imre ref. lelkes, az emlék fölállításában buzgólkodott bizottság titkára mondott hazafias beszédet. Több beszéd és szavazás után a koszorúkat tették le. A segesvári magyar kaszinó, a székellykeresztúri ifjúság, a segesvári magyar polgári kör is helyeztek el koszorúkat. Ez alatt az idő alatt *Haller* Lujza grófné a sírok fölött pompázó virágokból szép bokráttát kötött, hogy elküldjék messze földre *Csetz* tábornoknak Argentínába. Az ünnep után a Petőfi-házban csoportosult a társaság, a hol beírták a nevüket az emlékkönyvbe. A segesvári Petőfi-szobornál *Szabó* Géza *«Petőfihez»* című versét szavalta el s *Kovács* István beszélt a budapesti egyetemi ifjúság nevében.

Petőfi szülőházának gondozása. Az egyszerű kis házat, melyben Petőfi *Kis-Körösn* született, úgy akarják megővni, hogy az idő viszonyosságai elől üvegtető alá helyezik. A költség nem volna sok, miután akárhány országai kertben sokkal na-

Alföldi Béla amatőr fotóművész.

AZ ORSZÁGHÁZ FOLYOSÓJÁRÓL.

Pap Zoltán, mellette Lengyel Zoltán s Loránt Dezső, a *«Független Magyarországi»* szerkesztője, mögöttük Gajári Géza.

Schicht-szappan

Mindenütt kapható! Bevásárlásnál különösen arra ügyeljünk, hogy minden darab szappan a „Schicht” névvel és a fenti védjegyek egyikével legyen ellátva.

+ Soványság +

Szép telt testidomok a mi keleti oripunktól, 1900. évi párisi aranyéremmel kitüntetve 6-8 hét alatt már 30 fontnyi gyarapodást értek el. Orvosi rend. szerinti. Szigorúan bevizsgált. Nem szédít. Széles körben ismert. Az alkalmasságát 2 kor. 50 állár. Postatávirat vagy utánvéttel. Használati utasítással. Hygien. Institut 9771 D. Franz Steiner & Co., Berlin, 18. Königsplatzstrasse 78. Főraktár Magyarország részére: Török József, gyógyszer. Király-u. 12.

9901

Kwizda-féle 9930 kornenburi marha-táppor.

Életrendi szer lovak, szarvasmarhák és juhok számára. A legtöbb istállóban 50 év óta használtatik falánkosság hiányánál, rossz emésztésnél, a tej jobbítására és a tehének tejbőségének fokozására. 1 doboznak ára K 1-40, 1/2 doboz K — 70. Főraktár Magyarország részére: Török József gyógyszerész, Budapest, Király-utca 12 és Andrássy-ut 26. szám.

KWIZDA FERENCZ JÁNOS

Nodusin Aranyér-balzsam.

Egyedül álló szer, mely operatív vagy égetés nélkül tökéletesen és biztonságosan gyógyítja úgy a vak, valamint a nyitott aranyéret. Kórházilag kipróbálva. Teljesen ártalmatlan. Elismeréseket szerint százasok és százakat teljesen gyógyított. Törvényesen védve. Kapható a készítőnél:

Nagy Kálmán, gyógyszerész, Nyíregyházán, továbbá Török József, Budapest, Király-utca 12 és a többi gyógyszerészeknél is. Aza használati utasítással együtt 4 korona, barmentes küldéssel postán 3 kor. az ésszeg előzetes bekielése, vagy utánvéttel ellenében. 9885

ESZMÉNYI KEBEL

érhető el a Párisi orientales által, Rati gyógyszerésztől Párisban, Passage Vendôme 5, az egyedül szer, mely két hónap alatt és a nélkül, hogy az egész testnek ártana, az asszonyi kebel fejlődését, valamint a kebel idomának szilárdságát biztosítja. Egy üveges ára használati utasítással együtt 3 forint. Raktár: Török József, Budapest Király-utca 12. sz. 9619

Haris, Zeillinger és Tsa a „Kék csillag”-hoz,

ajánlják fiu- és leány-intézetek fehérneműiket a legolcsóbb árakban.

Vászon- és fehérneműüzletünk kizárólag:

Budapest, IV., Váci-utca 16.

Felvilágosításul!

Ezennel nyilvánosan kijelentem, hogy az amerikai anker-Roskopf-órara vonatkozó hirdetések és felmagasztalások csak utáztatások és ily bádogóra nálam 1 ft 73 krba kerül. Figyelem: nem vedtem, hogy nem vagyok elárúsító, hanem óras Óráim, melyeket én hirdetem legelőször, szab. zománczozott-lappal és masszív művel bírnak. üvegfedelű tokban vannak és pontosan szabályozva, tehát visszautasítom mindazt, a mi nem az én óráimot és az óráim nevet viseli. Az én valódi amerikai nikkell anker-Roskopf-órám

L. amerikai órágyárak vezérképviselője MAX BÖHNEL, óras, Wien, IV., Margarethenstr. 48/154. A cs. kir. állami hivatalnokok szállítja.

33. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ NAGY MIKLÓS.

FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, AUGUSZTUS 16.

Előzetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkronikával) együtt

egész évre 24 korona fél évre 12

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 16 korona fél évre 8

A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkronikával) egész évre 10 korona fél évre 5

POTSA JÓZSEF.

1836—1903.

AZ ÖREG TISZA KÁLMÁN, a kit „a főispánok atyjá”-nak neveznek, mint Gül Babát a rózsákének, két válfajra osztályozta a főispánokat. Azokra, a kik azt felelik „nem tudom”, és a kik azt felelik „úgy lesz”. Az elhunyt Potsa József, Háromszékmegye főispánja az „úgy lesz” főispánok családjához tartozott. Kemény, hatalmas akaratú férfi volt, kinek fekete, villogó szeméből az erély tükröződött s bozontos, hatalmas szemöldökén szinte meglátszott, hogy egy-egy rándulásán egy egész vármegye mozdul.

Előkelő székely családból, a hatolykai Potsák-ból származott, kik kivált a katonai pályán jeleskedtek; nyílt karaktere, erélye, széles látóköre és éles ítélőképessége vármegyéje legkülönb fiai közé emelte. Ha igaz az, hogy a székelynek két esze van, neki három esze volt s mind a három eszét a közügyeknek szentelte.

Nem azon a módon lett főispán, mint újabban szokás: valaki nem jó otthon szolgabíró, felküldik képviselőnek, itt egy kis patinát nyer, visszaküldik főispánnak és már akkor jó. Ott a közigazgatásnál nőtt ki, mint Küküllőmegye főszolgabírája, majd mint alispán. Ebből az állásából nevezte ki a király az alig negyven éves férfit Háromszékmegye főispánjává 1877-ben, ki egész holtá napjáig viselte a tisztet egyforma tekintéllyel, eréllyel és méltósággal; nem esvén alája a mimikri azon természeti törvényének, hogy valamilyen némely élőlények az anyaföldtől veszik színüket, a főispánok a mindenkori belügyminiszterek szerint formálódniak át az ő képükre, hol gyengéknek, gyámoltalanoknak, hol viszont erősöknek és hatalmaskodóknak. Kormányok jöttek-mentek, Potsa mindig ugyanaz maradt, mint egy elkerülhetetlen földi gondviselés, avatott, szigorú, de igazságos kézzel tartva a láthatatlan gyeplőket meggyében. Föl is emelte majdnem a mintamegyék

közé. Egy rangban emlegették Háromszéket Sopronnal, Vassal.

Folytonosan tervezett, mozgott, kapacitált, végezte a szű lassú munkáját, ha nagy akadályokat kellett ledönteni; nem úgy fogta fel a főispáni széket, mint egy pár ravasz kollegája, hogy legjobb semmit se csinálni benne, hanem csak csibukozni és hagyni a dolgokat, hadd történjenek főispáni ingerencia nélkül, mivel hogy Magyarországon még talán a nap se kelene az égen, ha azt lehetne hinni róla, hogy valami hivatalos kéz mozgatja odafönn. Potsa dolgozott, mozgott, mindig résen volt, minden mozzanatot kiaknázott meggyeje részére, semmilyen dolgot nem tartott se kicsinynek, se nagyknak. Csinált vasutat Háromszéknek, székely múzeumot Seps-Szent-Györgyön, szövőgyárat, árvaifü szeretetházat, két főgimnáziumot, tanítónőképző intézetet, takarékpénztárakat.

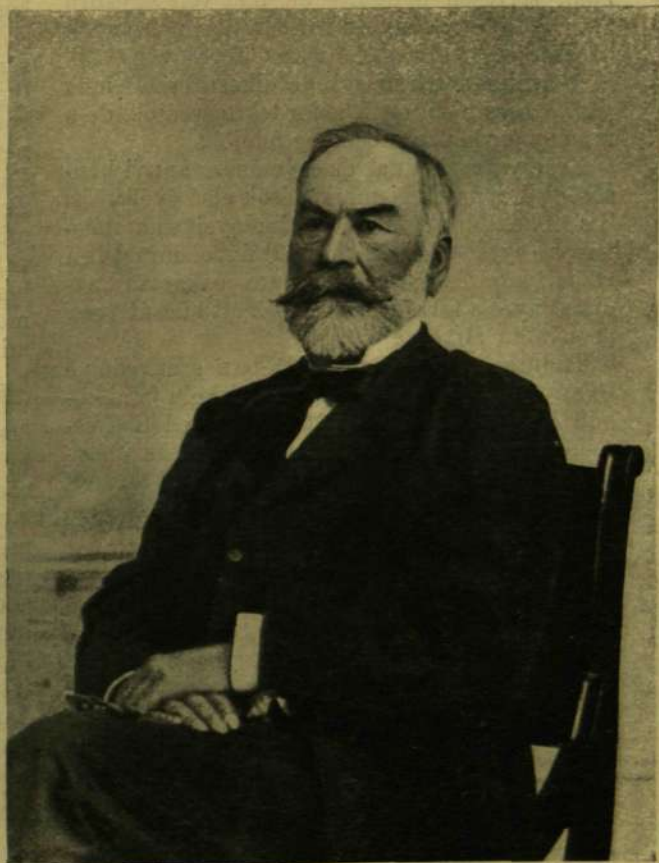
Egyformán volt érzéke a szellemiek és anyagiak iránt, sőt a mi legtrikább a főispánok közt, a humanizmus, a legfejlettebb európai műveltség é legnemesebb sugara is bevilágított lelkebe s mint egyik szereplő motívum csillan fel működésénél.

1836-ban született Marosvásárhelyen s ifjúkora a szomorú tizenkét évre esik, a mikor nem volt szabad magyarnak lenni. Jóformán csak az tudja igazán megbecsülni az alkotmányt, a ki már egyszer nélkülözte. E korszak adta nekünk azt a hasznos nemzedéket, mely lázas tevékenységgel használta ki a bekövetkezett jobb időket. Potsa 1861-ben aljegyző lett Küküllőmegyében; a provizorium alatt aztán nem szolgált egész a kiegyezésig, a mikor főbíró, majd alispán lett ugyanitt.

Mint főispán nagy tekintélylyel küzdte ki magát a főispánok közt, sőt 1896-ban a király belső titkos tanácsossága is kinevezte, — a mi a legnagyobb dolog, a mit a főispáni széken el lehet érni. Főrendiházi tag is csak azért nem lett, mert Erdély legszélső határmegyéjéből igen fáradságos a főrendiházi ülések látogatása.

Kévszavú ember volt, azt is úgyszólván harapófogóval kellett belőle kihúzni, hanem ha aztán valamit mondott, az nem volt pusztán levegő. Ura volt szavainak és tetteinek. Nagy meggondoltságon, hosszú értekezésen keresztül mentek át szavai, tervei és kijelentései. Nehezen tette őket magáévá, de ha egyszer azzá tette, azok összenőttek vele, mint a medve bundája a testével és lehetetlen volt egyiktől vagy másiktól elválasztani. Kritikus helyzetekben szeliden mosolygott és morgott a szakállába, az indulatok hevében pedig ritka önfegyelmel mondogatta önmagának lázas idegeit csillapítva: «Csak flegma Poniatovskyy».

Ez volt a szavajárása s ezzel a flegmával kívarta, kibőjtölte a tornyosuló akadályok elmúlását s csendesén tűrni tudta a kellemetlenségeket, melyek a közpálya emberét minduntalan érik.

POTSA JÓZSEF.

Nyilatkozatok!

A Szt-Lukácsfürdői Kristály-forrás nagy mélységből fakadó, **állandó összetételű ásványvíz** és a kémiai analysis alapján **igen tiszta, calcium- és magnesium-hydrocarbonatos ásványvíznek** minősítendő.

Budapest, 1900 április 12-én.

A magy. kir. tudományos egyetem I. kémiai intézete.

A vizsgált Szt-Lukácsfürdői Kristály-forrás ásványvizét bakteriologiai szempontból **kitűnőnek** kell minősíteni.

Budapest, 1899 április hó 5-én.

Budapest székesfőváros bakteriologiai intézete.

Budapest székesfőváros vegyészeti és tápszervizsgáló intézete a Kristály-ásványvizet tiszta, bomlási anyagoktól egészen mentes és kémiai szempontból egészségesnek minősítette. **Az Országos Közegészségügyi Tanács** a Kristály-forrást, oly ásványvíznek minősítette, mely helyes és tisztán való kezelése folytán a külföldön való versenyzésre más ásványvizekkel hivatott.

Ő cs. és Apost. kir. Felsége főudvarmesterei hivatalától. Az alulírott cs. és kir. udvari gazdasági hivatal ezennel igazolja, hogy a «Kristály» Szt-Lukácsfürdői hegyi-forrás **igen kellemes ízű és üdítő** italnak találtatott.

Bécs, 1901 augusztus 23-án.

A cs. és kir. udvari gazdasági hivatal:
Franz von Worlitzky
cs. és kir. udvari gazdasági igazgató.

A magy. kir. belügyminiszter 68327/IV. sz. a. engedélyezte, hogy a Kristály-forrás „szénsavval telített forrás ásványvíz” elnevezés alatt forgalomba hozassék.

A németországi képviselő-ségnek engedélyezett. Ő kir. Fensége György poroszországi hercegi udvari szállítói czimer.

A magy. kir. miniszter-elnök 1903 május 14-iki 2031. sz. határozata folytán viselésre engedélyezett magyar állami czimer.

A délamerikai képviselő-ségnek engedélyezett argentiniai állami czimer.

Minden egyes üveg, a külföldön is, a magyar czimerrel van ellátva.

Ajánlják: Prof. Dr. Korányi Frigyes, főrendiházi tag, az Országos igazságügyi tanács elnöke; Prof. Dr. Kétyl Károly, a Magyar orvosszövetség elnöke; Prof. Dr. C. Malbran, a Közegészségügyi tanács elnöke Buenos-Airesben; Comm. Prof. Dr. Giuseppe Lapponi, XIII. Leo pápa ő Szentiségeinek orvosa Rómában és ezernél több belföldi és külföldi kiváló gyakorlati orvos, tanár és vegyész.

Dr. Rigler Gusztáv a kolozsvári egyetem egészségügyi tanára, az 1902. XII. magyar balneologiai kongresszuson, a forgalomban lévő különféle ásványvizeknek bakteriologiai szempontból történt vizsgálatáról tartott előadásában, a legbiztosabbnak a Szt-Lukácsfürdői **Kristály-forrás ásványvizét** jelentette ki.

Szt-Lukácsfürdő Kútvállalat Budán.